

**INSTITUTIONEN FÖR SOCIALT
ARBETE**

"Hade vi satsat på det förebyggande arbetet i god tid så hade vi inte behövt släcka bränder som vi gör i dagsläget."

- En kvalitativ studie om socialarbetares syn på det förebyggande arbetet för att förhindra barn & ungdomars ingång i gängkriminalitet

Författare: Dilara Aslaner & Roken Meyro

SQ4562, Vetenskapligt arbete i socialt arbete, 15 hp
Scientific Work in Social Work, 15 higher education credits
Kandidatnivå
VT 2023
Handledare: Daniel Gustafsson
Antal ord: 18 365

Sammanfattning

Titel: ”Hade vi satsat på det förebyggande arbetet i god tid så hade vi inte behövt släcka bränder som vi gör i dagsläget.” – en kvalitativ studie om socialarbetares syn på det förebyggande arbetet för att förhindra barn & ungdomars ingång i gängkriminalitet.

Författare: Dilara Aslaner & Roken Meyro

Gängkriminalitet är ett högst aktuellt ämne i dagens Sverige, där många har åsikter om hur arbetet för att förhindra rekrytering till gängkriminalitet bör bedrivas. Debatten om rekryteringen av barn och ungdomar förekommer framför allt i samband med särskilt utsatta områden. Socialarbetare har ett viktigt ansvar i det förebyggande arbetet mot kriminalitet. Den här studien utforskar hur socialarbetare som arbetar med barn och ungdomar i särskilt utsatta områden anser att det förebyggande arbetet bör bedrivas för att förhindra ungdomars ingång till gängkriminalitet. Empirin i studien har samlats in genom totalt sex intervjuer med två skolkuratorer, en fältarbetare, en ungdomssekreterare, en familjebehandlare samt en socialsekreterare. Samtliga intervjupersoner arbetar i samma kommun, men i två olika särskilt utsatta områden. Den insamlade empirin analyserades med systemteori, teorin om sociala band, empowerment, identitetsteori/gruppidentitet samt social skiktning. Resultatet av studien visar att samtliga socialarbetare anser att det främsta preventionsarbetet sker genom att satsa på skolan, där elever ska få en chans att vara i ett sammanhang och utveckla sina identiteter. Vidare framträdde utveckling av samverkan mellan myndigheter och samverkan med föräldrar som två viktiga aspekter. Ett sista framträdande resultat var politikernas sätt att prata om gängkriminalitet och människor i särskilt utsatta områden. Resultatet visar att politikernas uttalanden har inverkan på synen och resursfördelningen i särskilt utsatta områden. Socialarbetare understryker vikten av att politiker omformulerar sina uttalanden för att inte skapa grupperingar i samhället.

Nyckelord: gängkriminalitet, barn- och ungdomar, förebyggande arbete, socialarbetare

Abstract

Titel: “If we had invested in preventive work in time, we would not have to put out fires as we are doing today.” – a qualitative study on social workers views upon methods to prevent children and adolescents from being recruited to criminal gangs.

Authors: Dilara Aslaner & Roken Meyro

Gang crime is a highly relevant topic in Swedish society today and there are many opinions about how the preventive work against gang recruitment should be conducted. The debate about the recruitment of children and adolescents is in particularly present in conjunction with segregated, low-income areas with high crime rates, also defined by the Swedish police as “particularly vulnerable areas”. Social workers have an important part in the preventive work against crime. This study has investigated how social workers, working with children and adolescents in particularly vulnerable areas, assume that preventive work should be conducted to prevent involvement in juvenile gangs. The empirical data of the study consist of a total of six interviews with two school counselors, a field secretary, a child welfare officer, a family social worker and a social welfare officer. All respondents work in the same municipality but in two different particularly vulnerable areas. The collected data was analyzed by system theory, social bond theory, empowerment, identity theory/social identity and social stratification. The results of the study show that all social workers were in agreement that prevention work in particular ought to be focused on investing in school resources, in order for the students to be given a chance to be part of a positive context in which they may develop their identities. Moreover cooperation between community authorities and cooperation with families were important factors in preventive work. Politicians statements about gang crime and citizens living in particularly vulnerable areas was another prominent result in the study. It appeared that politicians through discourses have an impact on the viewpoint and allocation of resources in particularly vulnerable areas. Social workers indicate the responsibility of politicians to counter the political climate that is producing separatism in society.

Keywords: gang crime, juvenile gang, children and adolescents, prevention work, social worker

Innehållsförteckning

1. INLEDNING.....	6
1.1 PROBLEMFÖRMULERING & SYFTE	7
1.2 FRÅGESTÄLLNINGAR.....	8
2. BEGREPP & BEGREPPSRELATERAD BAKGRUND	10
3. KUNSKAPSLÄGE & TIDIGARE FORSKNING	12
3.1 RISK- OCH SKYDDSAFÄKTORER.....	12
3.2 UTANFÖRSKAP SOM RISK	14
3.3 FÖREBYGGANDE ARBETE OCH SAMVERKAN	15
3.4 FÄLTARBETARENS UPPLEVELSER AV DET FÖREBYGGANDE ARBETET	17
4. TEORETISKT RAMVERK & BEGREPP	18
4.1 SYSTEMTEORI.....	18
4.2 TEORI OM SOCIALA BAND.....	19
4.3 EMPOWERMENT.....	21
4.4 IDENTITETSTEORI & GRUPPIDENTITET.....	21
4.5 SOCIAL SKIKTNING.....	23
5. METOD OCH METODOLOGISKA ÖVERVÄGANDEN	25
5.1 VAL AV METOD – FÖRDELAR OCH BEGRÄNSNINGAR	25
5.2 LITTERATURSÖKNING.....	26
5.3 URVALSPROCESS	26
5.4 GENOMFÖRANDE AV INTERVJUSTUDIEN	28
5.5 BEARBETNING AV EMPIRIN & ANALYSMETOD	29
5.6 STUDIENS TILLFÖRLITLIGHET.....	30
5.7 FORSKNINGSETISKA ÖVERVÄGANDEN	33
5.8 ARBETSFÖRDELNING.....	35
6. RESULTAT OCH ANALYS.....	37
6.1 SKOLAN, DET VIKTIGASTE I DET FÖREBYGGANDE ARBETET MOT GÄNGKRIMINALITET	37
6.2 SAMVERKAN MELLAN OCH PÅ OLIKA NIVÅER.....	46
6.3 ARBETE MED HEMMET OCH FÖRÄLDRARNA.....	51
6.3.1 Svårigheter i arbetet med föräldrar	53
6.4 ETT DELAT SAMHÄLLE	55
7. AVSLUTANDE DISKUSSION.....	58
7.1 VIDARE FORSKNING	61
REFERENSLISTA.....	62
BILAGA 1	67
BILAGA 2	69
BILAGA 3	70

Förord

Till att börja med vill vi rikta ett stort tack till samtliga respondenter som medverkat i vår studie. Utan era tankar och erfarenheter hade denna studie inte varit möjlig att genomföra. Vi hoppas kunna bidra med en verklighetsförankrad bild av era upplevelser. Vi vill även rikta ett stort tack till vår handledare Daniel Gustafsson för all stöttning och värdefull vägledning. Sist, men inte minst, vill vi tacka våra familjer för allt tålamod och stöttning under uppsatsens gång.

Göteborg, 29 november 2022

Dilara Aslaner & Roken Meyro

1. Inledning

Gängkriminalitet är ett ökande problem i Sverige och allt fler yngre personer ansluter sig till kriminella gäng (SVT, Sveriges Television, 2022). Frågan om hur gängkriminalitet ska bekämpas har varit aktuellt under riksdagsvalet 2022. Enligt SCB (Statistiska Centralbyrån 2021) var "Lag och ordning" en av de viktigaste valfrågorna inför valet, där en majoritet av partierna uttryckte hårdare tag mot gängkriminaliteten i form av exempelvis slopad ungdomsrabatt och skärpta straff för gängkriminella. Utöver det, kom dessutom de flesta partier att förespråka större befogenheter för socialtjänsten att omhänderta barn med hjälp av Lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga, LVU (Omni 2022; SVT 2022). Ett av de partier som har varit aktiv i denna debatt är Moderaterna, som har lagt fram förslag om dubbla straff för gängkriminella, utökade befogenheter för polisen att avlyssna gängkriminella och stöttat möjligheten att vittna anonymt i domstol (Moderaterna u.å.).

Parallellt med denna aktuella politiska debatt arbetar människor dagligen med att motverka att barn och ungdomar hamnar i gängkriminalitet, och det är också dessa människors tankar och röster som är i fokus för vår studie. Med andra ord, ämnar vår uppsats att utforska hur verksamma inom olika sociala professioner i särskilt utsatta områden upplever och beskriver det förebyggande arbetet mot gängkriminalitet. Genom att lyfta socialarbetares syn på ämnet kan vår uppsats bidra med kunskap och insyn i det förebyggande arbetet. Uppsatsen ämnar också belysa deras syn på tillvägagångssätt genom vilka detta ska ske.

Sveriges kommuner besitter en viktig roll i det förebyggande arbetet mot kriminalitet på lokal nivå. Socialnämnden är ansvarig för det förebyggande arbetet mot sociala problem och arbetar för att främja en god samhällsmiljö och trygga levnadsförhållanden för barn och ungdomar att växa upp i (Socialstyrelsen 2022b). Fältarbete är exempel på förebyggande arbete som skapar möjlighet för socialtjänsten att i samverkan med lokalbefolkningen och frivilliga organisationer förhindra en negativ utveckling i lokalsamhället. Insatserna sätts in i tidigt skede

och riktas mot riskgrupper och riskmiljöer för att åstadkomma positiv förändring (Socialstyrelsen 2022b).

Enligt Brottsförebyggande Rådet (BRÅ) har flera kriminella konstellationer som är relaterade till utsatta områden i storstäderna, ökat stadigt sedan millennieskiftet och idag beskrivs kriminalitet som en del av vardagen i dessa områden (BRÅ 2016, 2020). Även om dessa utsatta områden motsvarar en liten geografisk del i Sverige menar Polismyndigheten (u.å.) att en stor del av det dödliga gängvåldet sker i dessa områden. Enligt en statlig utredning från 2010 (SOU 2010:15), lär ungdomar som hamnar i kriminella gäng ofta känna varandra i skolan eller genom att de lever i samma bostadsområde. Gemensamt för dessa ungdomar är att de är bosatta i områden med låga socioekonomiska förhållanden som präglas av arbetslöshet, etnisk segregation och låg utbildningsnivå (BRÅ 2016; Forkby & Liljeholm Hansson 2011).

Som vi demonstrerat ovan framgår det tydligt att barn och ungdomars delaktighet i gängkriminalitet är en civilsamhällesfråga som berör och är aktuellt genom polis- och medierapporter. Genom intervjuer med yrkesverksamma professioner inom socialt arbete, som arbetar nära barn och ungdomar i särskilt utsatta områden, vill vi bredda denna bild genom att belysa deras syn på det förebyggande arbetet mot barn och ungdomars anslutning till gängkriminalitet.

1.1 Problemformulering & Syfte

I en rapport från Socialstyrelsen (2022a) framgår att 243,5 miljoner kronor av statsbidraget under 2021 kom att tilldelas kommuner med utsatta områden, för att förebygga att barn och ungdomar dras in i eller utsätts för kriminalitet. De brottsförebyggande insatserna har innefattat anställning av fler fältarbetare, mobila team med tvärprofessionell personal samt satsning på fritidsgårdar med sysselsättning för barn och ungdomar. Föräldraskapsstödet har stärkts genom föräldraskapsutbildning, stödinsatser och tillgänglig rådgivning i skolan. Det sker således särskilda insatser för utsatta områden genom att statsbidrag riktas mot det brottsförebyggande arbetet. Trots detta finns det kommuner som inte utnyttjat sina bidrag fullt ut. Anledningen till det uppges bland annat vara tidsbristen som

inneburit att planering, rekryteringen av personal och genomförande av aktiviteter inte kunnat ske. Omorganisation och restriktioner i mänskliga möten på grund av coronapandemin är ytterligare skäl som anges till varför 20% av bidragen inte använts (Socialstyrelsen 2022a). Många gånger fokuserar den politiska debatten på brottsbekämpning med högre straff för gängkriminella och slopad straffrabatt, trots att siffror visar på att det förebyggande arbetet inte alltid har kunnat bedrivas fullt ut i praktiken. Mot bakgrund av detta är vi intresserade av att undersöka hur det nuvarande förebyggande arbetet bedrivs, vad de som arbetar nära dessa barn och ungdomar i särskilt utsatta områden anser behöver göras för att förbättra förutsättningarna i det förebyggande arbetet samt hur resurserna bättre kan fördelas.

Syftet med denna uppsats är sålunda att belysa socialarbetares röster och deras syn på vilken form av arbete som behöver bedrivas för att minimera risken att barn och ungdomar i särskilt utsatta områden dras in i gängkriminalitet. Detta har utmynnat i följande frågeställningar.

1.2 Frågeställningar

Hur arbetar socialarbetare för att förebygga barn och ungdomars ingång i gängkriminalitet i särskilt utsatta områden?

Vilka delar av det förebyggande arbetet mot barn och ungdomars ingång i gängkriminalitet anser socialarbetare behöver utvecklas och/eller förändras?

Hur ser socialarbetare, som arbetar nära barn och ungdomar, på den politiska debatten om gängkriminalitet?

1.3 Relevans för socialt arbete

Studien bedöms relevant för det sociala arbetet då yrkesprofessioner inom socialt arbete har ett lagstadgat ansvar att arbeta förebyggande mot kriminalitet. Det är relevant och viktigt att yrkesprofessioner som arbetar i särskilt utsatta områden får ge sina synpunkter om hur det förebyggande arbetet mot gängkriminalitet bör bedrivas. Vår studie bidrar till att socialsekreterare, ungdomssekreterare,

skolkuratorer, familjebehandlare samt fältarbetare som arbetar i nära anslutning till barn och ungdomar i särskilt utsatta områden får sina röster hörda. Genom att lyfta flera röster med bred insyn i olika delar av denna preventionskedja av insatser, kan eventuella problem synliggöras, vilket kan möjliggöra för förändring och utveckling av det sociala arbetet inom området. Studien är dessutom relevant ur en vetenskaplig aspekt, då forskning om hur det förebyggande arbetet kan bedrivas enligt yrkesutövande inom socialt arbete är bristfällig. Genom att intervjua flera olika yrkeskategorier inom socialt arbete som dagligen tåmpas med det sociala problem som är fokus för vår uppsats hoppas vi också kunna bidra till nya perspektiv. Detta då vi vid en sökning av tidigare forskning om ämnet i svensk kontext enbart fann tidigare studier som belyser fältarbetares upplevelser av det förebyggande arbetet mot gängkriminalitet bland barn och ungdomar.

2. Begrepp & Begreppsrelaterad Bakgrund

I detta kapitel kommer återkommande begrepp att redogöras för tillsammans med en begreppsrelaterad bakgrund. Begrepp som kommer att belysas är av betydelse och avser underlätta läsarens förståelse av studien.

Gängkriminalitet - organiserad brottslighet som utförs inom en grupp i syfte att generera vinst och dessa brott har påverkan på gruppidentiteten (NE, Nationalencyklopedin, u.å.; BRÅ 2022).

Socialarbetare - beteckning på yrkesutövare som kan arbeta inom socialtjänst, skola, kriminalvård, hälso- och sjukvård eller med behandling för barn och ungdomar med missbruk- eller sociala problem (NE u.å.).

Utsatt område - ett område med låga socioekonomiska förhållanden (Polismyndigheten u.å.).

Särskilt utsatt område - Polismyndigheten (u.å.) definierar ett särskilt utsatt område som ett område där det generellt råder motstånd att medverka i rättsprocesser. I särskilt utsatta områden förekommer våld och hot mot vittnen. Polisen upplever sig i dessa områden ha svårt att slutföra sina uppdrag. Boende och poliser i området reflekterar inte alltid över kriminaliteten eller avvikande företeelser då det många gånger uppfattas vara "normalt". Polismyndigheten (u.å.) menar även att ett särskilt utsatt område till viss del präglas av parallella samhällsstrukturer, extremism och en stor mängd kriminella personer.

Förebyggande arbete - tidigt insatta insatser för att motverka en negativ utveckling (Socialstyrelsen 2022b). I det förebyggande arbetet mot barn och ungdomars involvering i kriminalitet har socialtjänsten en betydande roll. Deras arbete syftar till social brottsprevention vilket innebär att de både arbetar för att motverka ungdomars sysselsättning i kriminalitet, och se till att de inte faller tillbaka i

brottsligt beteende efter rättsliga straff. Genom att stötta barn som är i behov av hjälp i tidiga åldrar kan socialtjänsten vidta åtgärder genom att motivera barnen och föräldrarna att motta hjälp för att motverka en negativ utveckling (Socialstyrelsen 2021b).

Socialtjänsten får på olika sätt hjälp och stöd i arbetet, exempelvis genom att Socialstyrelsen tar fram vägledande handböcker, kunskapsstöd och olika samverkansmodeller i det förebyggande arbetet (Socialstyrelsen 2021b). Samverkan mellan olika aktörer är av betydelse i det brottsförebyggande arbetet. För att nå resultat betonar Socialstyrelsen (2021a) samverkan mellan civilsamhället, polis och skola. En annan samverksansmetod är SSPF, vilket innebär ett samarbete mellan skola, socialtjänst, polis och fritid (Göteborgs Stad u.å.). För att ett samarbete inom SSPF ska vara möjligt krävs samtycke från vårdnadshavare som godkänner att sekretessen mellan skola, socialtjänst, polis och fritid bryts. På så vis kan de dela information och samarbeta kring ungdomen eller barnet. Syftet med SSPF är att samarbeta för att förebygga att barn och ungdomar hamnar i kriminalitet eller drogmissbruk (Göteborgs Stad u.å.).

3. Kunskapsläge & Tidigare Forskning

I följande avsnitt kommer tidigare forskning om det brottsförebyggande arbetet och omständigheter som leder till att ungdomar dras in i gängkriminalitet att presenteras. Identifierade teman åskådliggör risk- och skyddsfaktorer samt utanförskapets risk för ungdomskriminalitet. Vidare kommer det förebyggande arbetet presenteras tillsammans med samverkan. Vid sökning av yrkesprofessionellas erfarenheter av det förebyggande arbetet i svensk kontext hittade vi enbart studier som belyste fältarbetares upplevelser, vilket kommer utgöra det sista temat.

3.1 Risk- och skyddsfaktorer

I en forskningsöversikt genomförd av Office of Juvenile Justice and Delinquency Prevention (OJJDP 2009), som är en del av Förenta staternas justitiedepartement, summeras en rad studier som berör riskfaktorer som får unga att ansluta sig till gäng. Forskningsmetoderna i studien är longitudinella-, etnografiska-, observations- samt tvärsnittsstudier. Sammantaget kan man säga att en *riskfaktor* definieras som en negativ omständighet i individens miljö som ökar risken för utveckling av problem eller normbrytande beteende (Ander 2005; OJJDP 2009; Socialstyrelsen 2020). Föräldrars svaga ekonomi och låg utbildningsnivå är exempel på riskfaktorer för normbrytande beteenden hos barn (Socialstyrelsen 2020). Riskfaktorer som identifierats i OJJDP's (2009) studie berör bland annat problem i familj, skola, umgängeskrets, individuella faktorer samt bristande gemenskap/samhällstro. Många studier inom området har visat att desto fler kombinerade riskfaktorer i en ungdoms liv, desto högre risk för ungdomens gängengagemang (OJJDP 2009; Socialstyrelsen 2020). Dessa riskfaktorer förklaras som försvagande mot ungdomens motstånd mot gängmedlemskap. Riskfaktorerna kan jämföras med negativa hinder som står i vägen för ungdomen att lyckas i positiva avseenden. Om inte dessa negativa delar i ungdomens liv repareras i god tid kommer ungdomen kompensera för det genom att söka sig till andra sammanhang (OJJDP 2009).

Som en kontrast till riskfaktorer utgör *skyddsfaktorer* en positiv del i ungdomens liv som ökar individens motståndskraft mot riskfaktorer (Socialstyrelsen 2020; OJJDP 2009). Skyddsfaktorer kan verka på fyra olika sätt. Antingen genom att direkt motverka dysfunktion eller genom att interagera med riskfaktorer och minska deras effekt. Alternativt genom att förebygga att riskfaktorer uppstår eller genom att påverka en negativ orsakskedja positivt (Ferrer-Wreder, Stattin, Lorente, Tubman & Adamson 2005). Barn som omges av personer som ger emotionellt och socialt stöd löper lägre risk för utveckling av normbrytande beteenden. Konsekventa aktiviteter genomförda av vuxna är exempel på en skyddsfaktor då det utvecklar positiva sociala relationer till både vuxna och jämnåriga (Socialstyrelsen 2020). Vetenskap om förebyggande arbete visar att risk- och skyddsfaktorer är en stor del av arbetet som går ut på att reducera riskfaktorer och förbättra skyddsfaktorer (Forkby 2008; OJJDP 2009). I Socialstyrelsens (2022b) kartläggning av uppsökande och förebyggande socialt fältarbete i kommunal regi, framgår att fältarbetarna främst fokuserar på att arbeta förebyggande genom att identifiera risk- och skyddsfaktorer. Arbetet därefter går ut på att reducera riskfaktorerna och stärka skyddsfaktorerna i ungdomens liv (Ander 2005; Socialstyrelsen 2022b).

I en studie av Martinez, Tost, Wilfred och Hilgert (2014) undersöks sambandet mellan risk för gängmedlemskap och akademisk prestation. Studien genomfördes genom en studentundersökning där 406 elever, i årskurs 8 i en förort i Förenta staterna, fyllde i en enkät som berörde riskfaktorer och demografiska faktorer. Studenterna fick bland annat svara på frågor som berörde deras nuvarande eller före detta involvering i gäng samt deras kamraters gängdelaktighet. Vidare fick studenterna uppge information om resultat på nationella prov för att mäta studentens akademiska grund. Studenter med lägre akademisk grund visade sig vara sammankopplat med etnisk minoritet och/eller gängmedlemskap. Flera studier visar att sämre skolresultat utgör en riskfaktor för att hamna i kriminalitet (Forkby 2008; Martinez et al. 2014; Molin 2005). Skolan utgör därmed en viktig roll i det förebyggande arbetet mot gängkriminalitet (Molin 2005; Socialstyrelsen 2020). När det kommer till elevers prestationer i skolan visar Reynolds, Lee, Turner, Bromhead och Subasic (2017) i sin kvantitativa studie att socioekonomisk status, social

identifikation med skolan och föräldrars utbildningsnivå är tre faktorer som är särskilt associerade med elevers prestationer. Vidare påvisar de att social identifikation med skolan har en positiv inverkan på studenternas prestationer att räkna och skriva. Det finns ett starkt samband mellan ett bra skolklimat, studenters identifikation med skolan och skolprestationer. Uppfattningen om skollivet och skolklimatet påverkar skolprestationer genom att studenten upplever skolan som meningsfull och identifierar sig med jämnåriga. Detta menar forskarna indikerar på vikten av att arbeta med skolsamhörighet, skolklimat och den sociala identifikationen med skolan. Studien visar att det är viktigt att förtydliga skolan som en grupp med dess normer, värden och mål. För att utveckla studenters identifikation med skolan krävs det att subgrupper inom skolan känner att deras röster och åsikter är betydelsefulla och värderas av andra. Även förekomsten av innerliga och respektfulla relationer mellan studenter och lärare är av betydelse (Reynolds et al. 2017).

3.2 Utanförskap som risk

I en Forskning och Utvecklings-rapport rörande det brottsförebyggande samarbetet "Ung och Trygg" (Forkby 2008), menar Forkby att det förebyggande arbetet bör skapa konkreta möjligheter för ungdomar att anta andra livsstilar och därmed ingå i andra grupper än de kriminella. Forskare (Forkby 2008; Forkby & Liljeholm Hansson 2011) menar nämligen att ingången i kriminalitet är en kombination av upplevt utanförskap (pushfaktorer) och den lockelse som gängen erhåller i form av upplevd status och makt (pullfaktorer). Martinez et al. (2014) skriver i sin rapport att pullfaktorer är själva attraktionen till gäng, medan strukturella faktorer som den socioekonomiska situationen "knuffar" ungdomen in till gäng, vilket blir den så kallade "pushfaktorn". Utanförskapet som dagens ungdomar växer upp i leder till ett försvårat arbete för fältarbetarna (Forkby & Johansson 2016). Ungdomarna har i lägre utsträckning deltagit i fritidsaktiviteter och har i större utsträckning en dålig skolgång, vilket leder till marginalisering och ytterligare upplevelser av utanförskap. Dessa faktorer utgör riskfaktorer för att hamna i kriminalitet (Andersson 2005; Ekberg Stigsdotter 2010; Socialstyrelsen 2020). Genom att skapa karriärer "utanför" samhället kan det upplevas vara mer värdefullt. Ungdomarna finner en plats i en gängmiljö där de upplever ett sammanhang, respekt och pengar

i kontrast till vad de hade haft om de inte valt en kriminell bana (Forkby & Johansson 2016). Därför menar Forkby (2008) att framgångsrika interventioner måste fokusera på det som gör att ungdomen har svårt att hitta sin plats i ordinarie sammanhang, samtidigt som det erbjuds alternativ mot gängens inviter. Även i en studie av Higginson, Benier, Shenderovich, Bedford, Mazerolle och Murray (2015) påvisas hur de förebyggande insatserna måste tilltala ungdomarna för att vara lyckade och att det bör finnas alternativa aktiviteter såsom dans, sport och musik som engagerar ungdomarna och motverkar det sociala utanförskapet som är förknippat med gängmedlemskap. De brottspreventiva insatserna bör med andra ord erbjuda sociala relationer utanför gängen som fortsättningsvis kan vidmakthållas av ungdomarna (Higginson et al. 2015).

3.3 Förebyggande arbete och samverkan

I en forskningsöversikt utförd av Ferrer-Wreder, Stattin, Lorente, Tubman och Adamson (2005) utvärderar författarna preventionsprogram som kan användas för att förhindra problembeteenden hos ungdomar. Forskarna skriver att förebyggande arbete innebär att agera i nuet och investera i skydd hos ungdomar mot framtida negativa konsekvenser, samtidigt som arbetet ska främja en positiv utveckling. Förebyggande arbete sker på universell, selektiv och indikerad preventionsnivå och riktas mot individer, grupper, verksamheter, eller miljöer och platser (Ander 2005; Socialstyrelsen 2022b). I en studie av Johansson (2014) undersöks vidare samverkan inom brottsförebyggande arbete i region Östergötland (Regbrå) och visade på att detta arbete främst sker på universell nivå i skolan, exempelvis genom lektioner i livskunskap. Skolan ses som den bredaste preventionsnivån, då den riktar sig till alla barn och ungdomar (Socialstyrelsen 2021a). Arbetet bedrivs även på selektiv nivå med inriktning mot specifika grupper eller platser, i form av vuxenvandring/trygghetsvandring i bostadsområden och gruppaktiviteter. När det kommer till den selektiva nivån visar Johanssons (2014) studie att 85% av kommunerna i Östergötland använder sig av preventionsmetoden 'bekymringssamtal', vilket innebär frivilliga samtal mellan ungdomar som riskerar att hamna i kriminalitet, deras föräldrar, polisen och socialtjänst. Metoden används för att bryta negativa beteendemönster. Slutligen handlar indikerad nivå om individuellt stöd till familjer och barn (2021a). Kommunerna arbetar förebyggande

på denna nivå genom exempelvis en samverkansform mellan skola, socialtjänst, polis och fritid, vilket benämns som SSPF (Göteborgs stad u.å.; Johansson 2014; Socialstyrelsen 2021a).

I en studie av Shepherdson, Clancey, Lee och Crofts (2014) utforskar författarna hur Community Safety Officers (CSO, på svenska samhällsskyddsombud) i New South Wales i Australien samverkar på statlig nivå med yrkesprofessionella på lokal nivå. I studien framkommer det att utbytet av kunskap om ungdomars levnadsförhållanden, miljöer och tillgången till lägesbilden av det lokala samhället är viktigt, då sådan kunskap försäkrar att de förebyggande strategierna är relevanta för området som ungdomarna lever i (Shepherdson et al. 2014). Resultatet av studien går i linje med den svenska kontexten då Socialstyrelsen (2022b) betonar vikten av lägesbilder i det förebyggande arbetet. Trots detta menar Johansson (2014) att kommuner sällan grundar sitt samarbete på att sätta upp gemensamma undersökningar eller lägesbilder om vilka lokala problem som finns närvarande. I Sverige ger Brottsförebyggande rådet ut stöd till kommuner och polis för att bidra till ett effektivt brottsförebyggande arbete med gemensamma lägesbilder och analyser av lokalsamhället (Socialstyrelsen 2020). Till skillnad från den svenska kontexten uppger Shepherdson et al. (2014) en brist på tillgång till polisens lägesrapporter och att CSOs inte får dela sina erfarenheter från det lokala arbetet, vilket skapar frustration.

Samverkan möjliggör arbete med problem som annars kan falla mellan stolarna och bidrar med kunskap och resurser från olika organisationer för gemensamma syften (Johansson 2014). Detta betyder dock inte alltid att dessa samarbeten är friktionsfria. I Johanssons (2014) studie upplevde exempelvis polisen att socialtjänsten ofta var obeslutsam i situationer av samverkan och att åtgärder mot ungdomar i riskzonen varit diffusa och långsamma. Samtidigt upplevde fältverksamheter att de sällan finns representerade i möten på samhällsnivå, då samverkansparter har låg vetskap om fältarbetares kunskaper (Socialstyrelsen 2022b). Anledningen till att det kan uppstå viss friktion i samverkan mellan socialarbetare och polis kan därmed bero på att gemensamma arbetsvillkor inte har upprättats (Johansson 2014). Brottsförebyggande rådet (2020) skriver att samverkan mellan polis och kommuner resulterar i att resurser används mer

effektivt och summan av delarna får ett större värde än samverkanspartners kan uppnå isolerade från varandra. Samverkan kräver att arbetsfördelningen är tydlig, att olika aktörer medvetandegörs om varandras kompetenser och åtaganden men också att det finns en gemensam syn på behovet av insatser (Forkby 2008; Jordevik & Hällgren 2005; Socialstyrelsen 2020). För ett effektivt samarbete är det av betydelse att alla parter bidrar med sina specifika kunskaper, kompetenser och resurser och har förståelse för skillnader mellan de olika verksamheterna (Brå 2020; Jordevik & Hällgren 2005).

3.4 Fältarbetares upplevelser av det förebyggande arbetet

Fältarbetare är en av de primära yrkesprofessionerna i det förebyggande arbetet (Ander 2005). Forkby och Johansson (2016) lyfter i sin rapport fram att fältassistenter i Angered (särskilt utsatt område i Göteborg) ser en negativ utveckling i arbetet med ungdomar. Det framkommer att det blivit svårare för fältassistenter att etablera relation och kontakt med ungdomarna. Fältassistenter beskriver att ungdomarna tidigare ansåg sig ingå i allians med fältassistenterna, men att de övergått till att se fältassistenter som "de andra". Detta har gett upphov till att fältassistenterna upplever sig bli motarbetade i sitt arbete genom att ungdomar aktivt visar att de inte vill ha att göra med dem. En förklaring till detta uppges vara det utanförskap som dagens ungdomar växt upp i (Forkby 2008; Forkby & Johansson 2016; Higginson et al. 2015). I Forkby och Johanssons (2016) rapport framgår att fältassistenter inte upplever sig ha tillräckliga verktyg för ansvaret de har. Fältassistenter förväntas både ansvara över det långsiktiga arbetet med unga personer, men också i akuta situationer. Dessa motstridiga uppdrag leder till att det förebyggande arbetet blir svårare att utföra och att fältassistenternas arbete i större utsträckning präglas av andra verksamheters förväntningar, och inte utifrån vad fältarbete egentligen går ut på (Forkby & Johansson 2016).

4. Teoretiskt Ramverk & Begrepp

I studien valde vi att använda oss av *systemteori*, teorin om *sociala band*, begreppet *empowerment*, *identitetsteori* och *gruppidentitet* samt begreppet *social skiktning*. Nedan kommer teorierna samt deras relevans för studien att presenteras. Teorierna avser hjälpa oss att besvara studiens syfte och frågeställningar genom att ge en fördjupad förståelse av empirin.

4.1 Systemteori

Inom *systemteori* ses individen som en del av ett större sammanhang, som utgörs av relationer inom och mellan system på olika nivåer. Dessa är grannskap-, vänskap- och familjesystem såväl som organisationer och strukturella system som individen ingår i (Healy 2014). Ett system ingår i en större helhet och ska inte undersökas isolerat, det är interaktionen mellan delarna som ska utredas för att förstå helheten (Schjødt & Egeland 1994). I ett system som familjen där exempelvis sonen har drogproblem måste relationerna inom familjen, miljön som sonen vistas i, liksom andra familjemedlemmars miljöer utforskas för att vara fullständig. Åtgärderna kan visa sig behövas utanför familjen (ibid.). Individen anses vara en del av en helhet, därmed är värdet av systemet större än summan av delarna (Öquist 2018; Schjødt & Egeland 1994).

Bronfenbrenners utvecklingsekologiska systemteori utgör ett helhetssystem med fyra delsystem på olika nivåer (Hwang & Nilsson 2019). Dessa är mikro-, meso-, exo- och makrosystemen. *Mikrosystemet* utgörs av individens omgivande närmiljö som familjen, relationerna inom familjen och med vänner. Det innebär att individen har möjlighet att ingå i olika relationer och sociala sammanhang med andra människor i hemmet, bostadsområdet, skolan och föreningen. Vidare består *mesosystemet* av relationerna mellan olika mikrosystem. Individens funktion i ett mikrosystem (som exempelvis skolan) påverkas också av andra mikrosystem som hemmet, vännerna eller föreningen. En bra kontakt mellan mikrosystem kan främja att gemensamma normer upprätthålls vilket stärker individen, bland annat genom att föräldrar är delaktiga i barnets skola. *Exosystemet* är de miljöer som påverkar

individen indirekt. Detta kan vara föräldrarnas arbetssituation, tillgången på lärare i skolan eller andra kommunala beslut (Hwang & Nilsson 2019). *Makrosystemet* är det övergripande systemet och innefattar politiken, statliga myndigheter, kulturella faktorer, normer och levnadsstandarden som råder i samhället som individen lever i. Politiker befinner sig på en nivå i systemet där de måste fatta beslut utifrån hela systemets behov. De bör därför röra sig på olika nivåer i systemet för att inhämta kunskap om individernas åsikter och känslor (Öquist 2018).

Inom systemteori används begreppet *transaktion* som beskriver att överföringar och utbyten sker mellan system som gynnar individens utveckling (Healy 2014). Socialarbetarens uppgift är att förstå transaktionerna mellan individen och dess miljö och på så vis bidra till varaktiga och förbättrade transaktioner som kan utveckla individen, dess hälsa, funktion och främja dess miljö. En transaktionell analys kan exempelvis påvisa vilka resurser som saknas i skolsystemet och som bidrar till att upprätthålla individens problem. Socialt arbete handlar om att förbättra systemiska transaktioner snarare än att arbeta med isolerade system (Healy 2014). Flera nivåer spelar in i ett välfungerande system och gynnar individens välmående. Systemteori utmanar ett synsätt på individen som ensam ansvarig för sina problem. I stället ses individen i sitt sammanhang, vilket är en komplex verklighet med flera skal. Det betyder att fokus i stället ligger i interaktionen inom och mellan system (Healy 2014; Schjødt & Egeland 1994). Det kräver flera kompetenser och olika interventioner från socialarbetare (Healy 2014).

Systemteori kan hjälpa oss att få till stånd en mer genomgripande analys av barnets/ungdomens miljö eftersom teorin tar hänsyn till helhetssystemet runt barnet, det vill säga faktorer som familj, skola, socialarbetare och politik. En helhetssyn är dessutom grundläggande hos socialarbetare som ser ungdomens ingång i gängkriminalitet utifrån flera olika faktorer som samspelar med varandra.

4.2 Teori om sociala band

Hirschi's teori om *sociala band* är en kontrollteori som förklarar att orsaken till att människor agerar lagöverträdande beror på försvagade eller brutna band till samhället (Hirschi 2002). Vidare utgörs sociala band av fyra aspekter vilka är

anknytning, åtaganden, delaktighet och övertygelse. Försvagning av en aspekt har påverkan på de andra aspekterna. Individens tillgång till fler och starka sociala band till andra människor ökar troligheten att respektera lagar och regler (Akers, Sellers & Jennings 2009). Hirschi (2002) beskriver att anknytning till människor leder till att individen tar hänsyn till andras åsikter, önskningar och förväntningar. Individen internaliserar gemensamma normer och värden i samhället. Anknytning till föräldrar, vuxna, lärare och jämnåriga är av betydelse. En person som saknar anknytning är inte bunden av normer och är därmed fri att avvika. Teorin belyser också att barn som kommunicerar med sina föräldrar om sina åsikter, tankar och framtidsplaner är mindre benägna att begå brottslighet. Barnen bryr sig om föräldrarnas åsikter och har en inneboende närvaro av föräldrarna vid tillfällena som möjliggör för lagöverträdelse (Hirschi 2002).

Åtaganden är den andra aspekten som handlar om vem individen är och vem hen vill vara. Åtaganden innebär att individer som investerar tid och energi i olika legitima verksamheter såsom utbildning, arbete, familj eller aktivitet i föreningar har mer att förlora genom att begå kriminella handlingar. Hirschi´s teori har prövats i flera studier och åtaganden tillsammans med anknytning till föräldrar har fått starkast bekräftelse (Engdahl & Lindgren 2017).

Delaktighet är den tredje aspekten som innebär att personen bör vara delaktig i fritidsaktiviteter, skolarbeten och andra legitima aktiviteter (Akers, Sellers & Jennings 2009). Hirschi (2002) menar att en person som är delaktig är upptagen med att hålla tider för träning, inlämningar, olika planer och därmed inte har tid för brottsliga handlingar. Det bidrar till att individen är sysselsatt och inte driver runt utan mål med jämnåriga kamrater (Engdahl & Lindgren 2017). Vidare beskriver Hirschi (2002) att detta är orsaken till att fritidssysselsättning är viktigt i brottspreventiva program.

Den slutliga aspekten är övertygelsen som innebär att det finns ett gemensamt värdesystem i samhället. Det som skiljer människor åt är i vilken utsträckning övertygelsen om att dessa regler och lagar bör efterföljas. Hirschi´s studie visar också att de som anser att regelbrott inte skadar andra och som inte respekterar polisen, i större utsträckning bryter mot reglerna (Engdahl & Lindgren 2017).

Teorin om sociala band bedöms vara relevant då den belyser vikten av de sociala banden som barnet/ungdomen ingår i med föräldrar, lärare och socialarbetare. I studien ger dessa relationer en förståelse för vilka möjligheter individen har att följa normer och inte delta i avvikande beteende såsom gängkriminalitet.

4.3 Empowerment

Akademikerförbundet SSR (2017) lyfter vikten av att arbeta med empowerment inom socialt arbete. *Empowerment* syftar till att framhäva personer i utsatta positioners styrka att motstå och ta sig ur maktlösa positioner. Målet med empowerment är att stärka människor eller grupper genom att framhäva deras kraft, styrka och makt. Genom att rikta fokus mot individens kraft och styrkor kan personen själv bekämpa sin maktlöshet, ta kontroll över sitt liv och på så vis förbättra sin tillvaro (Askheim 2007; Akademikerförbundet SSR 2017). Empowerment syftar både till att nå målet, men också vad som behövs för att nå dit. Genom att fokusera på empowerment som en "etablering av motmakt" blir det viktigaste relationen mellan den enskildes livssituation och strukturella faktorer. Utgångsläget blir således att stärka personen eller gruppens situation genom att ge dem möjligheter att förändra de omständigheter som gör att de besitter den utsatta positionen som de gör. Detta görs genom processer som stärker den enskildes kontroll över sig själv, vilket i sin tur bidrar till mer kunskap, självförtroende och självkänsla för den enskilde (Askheim 2007). Socialarbetarens roll i empowerment-arbete blir sålunda att skapa möjligheter så att klienten själv kan finna verktyg för att bemästra och ta sig ur sin utsatta situation (Payne 2015). Mot bakgrund av detta bedöms begreppet empowerment vara relevant för studien då arbetet med att stärka individer i utsatta positioner är en viktig del i socialarbetarens profession, såväl i det förebyggande arbetet. Begreppet kommer hjälpa oss att redogöra för hur socialarbetare arbetar med empowerment för att förhindra ungdomars ingång i gängkriminalitet.

4.4 Identitetsteori & Gruppidentitet

Burke & Stets (2009) definierar *identitet* som specifika egenskaper som definierar och gör människor till unika personer. Din identitet utgörs av vilken roll du innehar

i samhället eller i en specifik grupp, såsom student, förälder eller make, samt de individuella egenskaper som individen tillskriver sig själv. Vidare innefattar varje identitet flera betydelser som i sin tur utgör vad som kallas *identitetsstandard*. Exempelvis kan en viss social och kulturell konstruktion av identitetsstandarden "man" innefatta betydelser som stark, självständig och stöttande, men också aggressiv, icke-kommunikativ och oberäknelig.

Individens uppfattning om sig själv och sitt beteende, men även andras beteenden och verbala/icke verbala reaktioner på individen, fungerar som en *input* i identitetsprocessen (Burke & Stets 2009). Identitetsstandarder sparas i individens minne och verkar som en referensram som jämförs med våra och andras uppfattningar om oss själva. När individens input överensstämmer med identitetsstandarden sker en verifiering av individens identitet. Människor verifierar således den enskildes interna identitetsstandard genom inputs, och därmed hens identitet, vilket i sin tur resulterar i ökat självförtroende. Om en verifiering inte är möjlig orsakar detta frustration som resulterar i att motivera individen till att agera för att input och identitetsstandard ska vara förenliga. Identiteter som är svåra att uppnå och därmed inte verifieras, alternativt definieras som förkastliga, leder därför ofta till försämrat självförtroende. För att konsonans ska uppstå måste alltså vår identitet och självbild verifieras och bekräftas av andra människor på ett positivt sätt, vilket både gäller de som har en identitet som är förenlig med samhälleliga normer och de som avviker från dessa. Detta leder också till att människor är selektiva vad gäller social tillhörighet och sålunda väljer att umgås och interagera med individer som bekräftar deras självbild (Burke & Stets 2009).

Gruppidentitet betonas för både självkänslan och identiteten (Thornberg 2020). Gruppidentitet kan utvecklas i exempelvis familjen och bland vänner. Vidare kan gruppidentiteter utvecklas i sociala kategorier som människor med samma kön, etnicitet samt i ungdomskulturgrupper. Enligt Thornberg (2020) är exempelvis skolprestation och beteenden bland elever beroende av vilka grupper de identifierar sig med. Elever som umgås och identifierar sig med andra elever där det råder starka pluggnormer kommer sannolikt också bli motiverade att engagera sig i skolarbetet och vice versa (Thornberg 2020).

Studien undersöker socialarbetare som arbetar med målgruppen barn och ungdomar, som är en grupp av individer som kan utveckla flera olika identiteter och ingå i olika grupper. Det är därför av betydelse att använda identitetsteori och gruppidentitet, eftersom socialarbetarna i vår studie befinner sig i en fas av ungdomens liv där identitetsutvecklingen är av särskild vikt att beakta. Teorin belyser dessutom vikten av att bekräfta ungdomars identiteter så att de inte söker sig till andra sammanhang som gängkriminalitet.

4.5 Social skiktning

Social skiktning belyser att människor i samhället lever under olika livsvillkor vilket påverkar deras möjligheter att utforma sina liv. Begreppet *social skiktning* används för att illustrera den ojämlikhet som råder mellan samhällets olika grupper. Samhället är exempelvis skiktad utifrån klass, kön, etnicitet, sexualitet, ålder och funktionshinder (Edling & Liljeros 2016; Lindström 2019). Social skiktning innehåller två nyckelbegrepp: *resurser* och *intressen*. Intressen handlar om välbefinnande och att tillfredsställa behov som individen eller gruppen har. Det är genom resurser människor uppfyller sina intressen, det kan vara i form av materiella resurser (som ägodelar eller pengar) eller genom immateriella resurser som kan handla om status, kunskap och makt (Edling & Liljeros 2016).

Edling och Liljeros (2016) belyser att samhället består av mellanmännskliga relationer och strukturer som skapas av relationer. Studier om social skiktning innebär på så vis att studera och analysera relationer. Vi förstår hur en grups resurstillgång ser ut genom att studera de olika samhällsklassernas relationer sinsemellan. Social skiktning är föränderlig, eftersom människors relationer är i ständig rörelse genom att det exempelvis skapas nya, förändras eller avbryts. Samtidigt belyser Ahrne (2016) att mönster av social skiktning inte är lättföränderligt och att det tar tid att förändra sociala skiktningar.

Social skiktning inbegriper olika former av hierarkier och handlar sålunda även om makt (Edling & Liljeros 2016). Genom att utnyttja sina resurser kan grupper sträva efter att uppnå en privilegierad maktposition utifrån sina intressen, som i sin tur kan etableras och tas för given. När en maktrelation blir en naturlig del av vardagen och

tas för given vinner den legitimitet för de som gynnas, men denna naturaliseringsprocess gäller även de som missgynnas av maktrelationen. Genom denna legitimering av maktrelationer kommer dessa sociala skiktningar reproduceras. En central del i denna process är språket (genom ordval och hur orden används), då det är *talet om* över- och underordnade grupper som många gånger legitimerar och reproducerar dessa maktrelationer (Edling & Liljeros 2016; Wikström 2009). Ett vardagligt exempel är att vi använder “arbetstagare” och “arbetsgivare”, vilket innehåller en maktrelation som är accepterad i samhället. Genom att dela social skiktning med människor kan det bidra till att människor upplever känslor av trygghet och tillhörighet. Människor inom samma sociala skikt känner inte ensamhet i sin tillvaro då de upplever sig dela livsvillkor med andra människor (Edling & Liljeros 2016). Människor kan tillhöra olika sociala skikt samtidigt. Tillhörighet i olika sociala skiktningar kan både förstärka underordningen, men också jämna ut om personen besitter en överordnad position i en och en underordnad i en annan dimension. Effekterna av olika skiktningssdimensioner som korsar varandra är beroende av den politiska och ekonomiska situationen vid tillfället (Ahrne 2016). Huruvida samhällets sociala skiktningar förändras eller är bestående har att göra med människors handlingsalternativ, vilket handlar om vilka resurser människor besitter. Det kan exempelvis handla om i vilken utsträckning människor kan välja var de kan bo. Dock är det inte endast materiella resurser som är ojämnt fördelade, även kunskap om vilka valmöjligheter som finns och medvetenhet om konsekvensen av valen är ojämnt fördelade. Människor inom olika sociala skiktningssdimensioner ser inte samma valmöjligheter. Barn som har föräldrar med låg utbildningsnivå ser exempelvis inte samma utbildningsalternativ som barn med högutbildade föräldrar (Edling & Liljeros 2016).

Begreppet social skiktning är relevant för studien ur aspekten att det ger en större förståelse för människors livsvillkor och resursfördelningen i samhället. Då studien är avgränsad till socialarbetare som arbetar i ”särskilt utsatta områden” kan deras målgrupp tänkas tillhöra en lägre social skiktningssdimension, vilket påverkar resursfördelningen och även det förebyggande arbetet.

5. Metod och metodologiska överväganden

I kommande kapitel kommer vi redogöra för metodval, urval och tillvägagångssätt. Vidare kommer vi presentera litteratursökning för tidigare forskning samt hur empirin har samlats in, analyserats och bearbetats. En redogörelse för studiens tillförlitlighet kommer att presenteras där trovärdighet, pålitlighet, överförbarhet samt möjlighet att styrka och konfirmera kommer att beröras. I slutet av kapitlet kommer en redogörelse för vilka forskningsetiska överväganden som har gjorts samt hur arbetsfördelningen under arbetets gång har varit.

5.1 Val av metod – fördelar och begränsningar

En kvalitativ forskningsmetod har tillämpats i studien då syftet med studien är att undersöka hur yrkesverksamma inom socialt arbete själva beskriver och upplever det förebyggande arbetet. Målet med den kvalitativa forskningsmetoden är att undersöka ett fenomen på djupet och fånga flera olika nyanser (Jacobsen 2012; Kvale & Brinkmann 2014). Mot bakgrund av detta har sex individuella intervjuer genomförts med olika yrkesverksamma inom socialt arbete som arbetar med barn och ungdomar i särskilt utsatta områden. Jacobsen (2012) belyser att individuella intervjuer är lämpligt när personliga synpunkter och erfarenheter ska undersökas. I kvalitativa intervjuer framhålls intervjupersonens perspektiv och uppfattningar, vilket till skillnad från kvantitativ forskning möjliggör att intervjun kan ta riktning i det som upplevs vara viktigt av intervjupersonen själv. Dessutom ger den kvalitativa forskningsmetoden utrymme för utförliga svar samt fångar komplexitet (Bryman 2018). Därmed är en kvalitativ metod att föredra om syftet med studien är att fånga upplevelser och tolkningar av intervjupersonens verklighet, medan metoden inte är att föredra vid studier som ska mäta eller generalisera till en större population (Bryman 2018; Jacobsen 2012). I och med att vår studie har i syfte att undersöka yrkesprofessionella inom socialt arbete och deras upplevelser av det förebyggande arbetet bedömdes en kvalitativ forskningsmetod vara lämpligast.

5.2 Litteratursökning

Vi inledde vår sökning av tidigare forskning genom att delta i en föreläsning om databassökning anordnad av Göteborgs Samhällsvetenskapliga universitetsbibliotek. I våra sökningar har vi använts oss av databasen Proquest Social Sciences via Göteborgs universitetsbiblioteks hemsida. För att hitta tidigare forskning som är relevant för våra forskningsfrågor har följande engelska sökord använts i databasen: “social worker” OR professional* OR “school counselor*” OR “school social worker” OR researcher OR “field worker” AND “preventive work” OR prevent* OR intervention* OR “crime prevention” OR “against crime” OR “work* against crime” OR avoid OR avert OR “prevent delinquent behaviour” AND “juvenile gang*” OR “gang violence” OR “youth gangs” OR “teenage gang*” OR gang* OR “juvenile crime” AND child* OR teenagers OR youth OR adolescents OR “urban youth” OR “young people”. Vid sökningarna har vi enbart utgått från tidigare forskning som är “peer reviewed” och “full text”. Vi har även använt oss av kedjesökning genom att söka vidare på relevant litteratur utifrån källförteckningar i vetenskapliga artiklar. Utöver detta har vi även fått rekommenderat relevanta artiklar av vår handledare för uppsatsen.

Eftersom vi genomförde vår studie i en svensk stad ville vi även söka tidigare forskning bundet till en svensk kontext. Av databasen SwePub hittade vi ingen relevant forskning. Genom sökningar på Google fann vi rapporter från Socialstyrelsen och Brottsförebyggande rådet. Det framgick att Tornbjörn Forkby har varit delaktig i flera studier som undersöker hur förebyggande arbete mot gängkriminalitet bör bedrivas, vilket ledde oss in i hans studier och referenslistor för att söka vidare på tidigare forskning.

5.3 Urvalsprocess

I studien har ett målstyrt urval gjorts, vilket innebär att deltagarna väljs ut genom att de har en förbindelse till studiens syfte. Forskningsdeltagare är på så vis inte slumpmässigt utvalda i urvalsprocessen (Bryman 2018). Anledningen till att ett målstyrt urval har använts är för att det har varit av vikt att intervjupersonerna arbetar inom socialt arbete i särskilt utsatta områden och i nära kontakt med barn och ungdomar. Vi tillämpade således ett målstyrt urval efter dessa kriterier, men så

länge de uppfyllde dessa valde vi slumpmässigt ut de som var villiga att ställa upp. Till att börja med kontaktades 13 skolkuratorer i särskilt utsatta områden via mejl som framgick av Google och innan dess ringde vi sex av skolkuratorerna via telefon för att säkerställa att mejladresserna var aktuella. På det här sättet hittade vi två respondenter till studien. Efter det kontaktade vi kommunen och begärde ut mejladresser till enhetschefer inom området. Vi mejlade informationsblad och samtyckesblankett till enhetscheferna och bad de vidarebefordra till socialsekreterare inom enheten barn och unga. Vi fick inte tillgång till några respondenter på det här sättet. På grund av etiska skäl (som kommer resoneras kring längre ned) ville vi till en början inte nå ut till respondenter via våra kontakter. Dock gjorde vi det mot slutet med anledning av tidsbrist och fick genom kontakter tillgång till ytterligare tre respondenter som ville ställa upp. Via en av dem respondenterna fick vi kontaktuppgifter till ytterligare en respondent som var villig att ställa upp. Detta sätt att få kontakt med respondenter benämns som snöbollsurval och är en form av bekvämlighetsurval där forskaren först får kontakt med ett litet antal respondenter som i sin tur genererar kontakt med andra intervjupersoner med relevanta egenskaper för studien (Bryman 2018).

Mot bakgrund av det som ämnas undersökas sökte vi socialarbetare som besitter kunskap och erfarenhet som är relevant för studien. Vi hade inga specifika krav på yrkesprofessioner eller några övriga krav. Det slutliga urvalet i studien utgörs av sex respondenter där en arbetar som ungdomssekreterare, en som fältarbetare, en som familjebehandlare, två som skolkuratorer och en som socialsekreterare inom barn och unga. Samtliga respondenter arbetar i samma kommun, men i två olika särskilt utsatta områden. Dessa socialarbetare kan tänkas besitta kunskaper och erfarenheter som är av relevans för studiens ämnesområde. Vi har således en stor bredd på olika yrkesprofessioner inom socialt arbete, vilket kan vara intressant ur aspekten att få in olika röster i samma kedja. Å andra sidan är en svaghet att det inte blir flera röster ur samma yrkesgrupp, vilket ytterligare försvårar att dra generella slutsatser.

5.4 Genomförande av intervjustudien

Alla respondenter fick på förhand information om studiens syfte genom att ta del av ett informationsbrev (se bilaga 1). Respondenterna fick därefter möjlighet att ta ställning och kontakta oss om de var intresserade av att delta i studien. En samtyckesblankett (se bilaga 2) skickades ut tillsammans med informationsbrevet. Intervjuerna genomfördes utifrån en på förhand utformad intervjuguide (se bilaga 3). Bryman (2018) skriver att en strukturerad intervjuguide innebär att teman är utformade på förhand i syfte att strukturera intervjuprocessen. Vidare belyser författaren att frågorna i en intervjuguide är öppet formulerade och kan ändra ordningsföljd vid behov. Öppna frågor ställs för att uppmuntra intervjupersonens egna tankar, ordval och reaktioner (Bryman 2018; Jacobsen 2012). Respondenten tillåts således utforma sina svar på egen hand samtidigt som forskaren kan ställa följdfrågor (Bryman 2018). Vid intervjutillfällena informerades respondenterna muntligen om studiens syfte. Utöver detta gick vi igenom samtyckesblanketten och tog emot påskrivna samtyckesblanketter innan intervjun påbörjades.

Respondenterna fick själva välja plats och tid för intervjun. Fyra intervjuer genomfördes i ett avskilt rum på respondenternas arbetsplats. Intervjuerna varade mellan 40-90 minuter. Två av intervjuerna genomfördes digitalt via Teams på begäran av respondenterna. Vid tidsmässigt fulla scheman kan digitala möten upplevas vara smidigare än fysiska möten då intervjuaren inte behöver transportera sig till intervjupersonen (Bryman 2018). Dessutom kan en del respondenter uppleva digitala intervjuer som mer bekväma vilket resulterar i att personer som annars inte skulle medverkat väljer att tacka ja till att delta. En nackdel med digitala intervjuer är risken att drabbas av tekniska problem och kvalitetsförsämringar (Bryman 2018). Anledningen till att två av intervjuerna genomfördes digitalt var för att det möjliggjorde att respondenter med fulla scheman ändå valde att medverka. De två respondenterna ombads att skriva under och skanna samtyckesblanketten till oss innan tiden för intervjun.

Vidare inhämtade vi godkännande från alla sex respondenter för att få tillåtelse att få spela in intervjuerna. Genom att spela in materialet underlättar det för intervjuaren att fokusera på samtalet och ställa följdfrågor (Bryman 2018; Kvale &

Brinkmann 2014). Utöver det krävs det i analysen att intervjupersonen återges med egna ord vilket är svårt att genomföra med enbart anteckningar (Bryman 2018). Under samtliga intervjuer medverkade vi båda. En av oss hade i varannan intervju huvudansvar att utifrån intervjuguiden ställa frågor, informera om studien, de etiska riktlinjerna samt samtyckesblanketten. Den andra hade ansvar för att flika in med följdfrågor vid behov i syfte att fånga upp något som den andra inte la vikt vid. Kvale & Brinkmann (2014) understryker att olika intervjuare observerar gester, det verbala och det icke-verbala språket på olika sätt.

5.5 Bearbetning av empirin & analysmetod

Bearbetningsprocessen inleddes med att ljudinspelningarna från intervjuerna transkriberades efter varje intervju. Bryman (2018) förklarar att transkriberingar gör det möjligt att återgå till ordagranna uttalanden och genomgripande analyser av empirin. Vid arbetet med att transkribera skrevs tidevarv ut, vilket förenklar för forskaren att återfinna avsnittet i ordinarie transkribering (Bryman 2018). Vidare använde vi oss av tematisk analysmetod, vilket framförallt används i kvalitativ analys av data för att identifiera återkommande mönster i materialet (Bryman 2018; Rennstam & Wästerfors 2015). Ett första steg var att läsa och sätta sig in i transkriberingarna för att därefter påbörja kodningen. Kodning görs genom att läsa det transkriberade materialet flertalet gånger, notera nyckelord samt kommentarer (Bryman 2018; Kvale & Brinkmann 2014; Rennstam & Wästerfors 2015). Detta bidrar till en förståelse av materialet då flera av koderna är repetitiva och kan beskriva samma sak. Således kan flera avsnitt ur transkriberingarna samlas under gemensamma rubriker (Bryman 2018). Vi läste igenom transkriberingarna flera gånger och noterade kommentarer i marginalerna i vårt gemensamma Google-dokument. Varje gång transkriberingarna lästes på nytt noterades att flera avsnitt kodats med liknande kommentarer. Dessa avsnitt blev omkodade och fick en gemensam kod. Bryman (2018) förklarar att en eller flera identifierade koder utgör kommande teman. Teman uppkommer med relevans till studiens frågeställningar och bidrar till att forskaren får en teoretisk förståelse av transkriberingarna. Efter kodningen av alla transkriberingar skapade vi ett nytt Google-dokument där vi skrev rubriker utifrån eventuella teman. Under varje tema klistrade vi in avsnitt med gemensamma koder som vi ansåg tillhörde temat. Flera teman uppkom på detta vis

ur den stora mängden transkriberingar. Därefter diskuterade vi vilka teman som var återkommande och på vilket sätt de hörde samman med studiens frågeställningar. Bryman (2018) belyser att det är av stor vikt att teman som väljs är relevanta för både forskningsfrågor och forskningslitteraturen inom området. Vi diskuterade även hur olika teman var sammanbundna till varandra. De teman som ansågs vara relevanta behöll vi antingen som teman eller delteman, resterande teman ströks.

Utifrån våra forskningsfrågor och identifierade teman började vi diskutera eventuella teorier. Vi har intagit ett induktivt förhållningssätt under studien vilket är vanligt förekommande vid analys av kvalitativa data (Jacobsen 2012). Induktion innebär att forskaren har ett öppet synsätt vid insamlingen av data för att förhindra att förutfattade tankar eller teorier styr datainsamlingen. Vidare betyder induktion att empirin skapar utgångspunkt för utveckling av teori (Jacobsen 2012). Därmed har vi tillämpat en utforskande ansats och tillåtit intervjumaterialet styra utvecklingen av teman och teorier. Efter fastställande av teman och delteman har vi bearbetat relevanta avsnitt under aktuella teman till att forma citat. Citaten har formats genom att förkorta och ta bort meningar som saknar innebörd för studien. Direkta citat från intervjuer kan enligt Kvale & Brinkmann (2014) behöva viss redigering eftersom respondenter kan uttrycka sig osammanhängande, repetitivt och använda utfyllnadsord. Dock är det viktigt att bevara innebörden i citaten, men viss redigering motverkar att respondenten framställs som ointelligent (Bryman 2018; Kvale & Brinkmann 2014). Med hänsyn till respondenterna och för att underlätta för läsaren har vi tagit bort ord som “typ” och “öh” och gjort grammatiska korrigeringar. Vidare har vi använt följande tecken “[...]” när meningar har kortats ned.

5.6 Studiens tillförlitlighet

Reliabilitet och validitet är två grundläggande kriterier när samhällsvetenskapliga undersökningar genomförs (Bryman 2018). Reliabilitet innebär tillförlitlighet och handlar om huruvida ett resultat skulle bli densamma om andra forskare hade genomfört samma studie vid andra tillfällen. När det kommer till kvalitativa studier har en del författare föreslagit andra kriterier för att bedöma studiens tillförlitlighet då kriterierna för reliabilitet och validitet förutsätter att det är troligt att komma fram

till en absolut ”sann” bild av verkligheten. Guba och Lincoln introducerade begreppet tillförlitlighet (trustworthiness). Tillförlitlighet består i sin tur av trovärdighet (credibility), överförbarhet (transferability), pålitlighet (dependability) samt möjlighet att styrka och konfirmera (confirmability) (Guba & Lincoln 1985, 1994 i Bryman 2018).

Trovärdighet syftar till att skapa ett resultat som är troligt. Det görs genom att se till att forskningen genomförs enligt rådande regler och att intervjupersonerna får ta del av resultatet för att bekräfta om forskaren har tolkat det på rätt sätt. Trovärdigheten kan sägas motsvara intern validitet som handlar om att det ska finnas en överensstämmelse mellan studiens empiri och teorier som tillämpas (Bryman 2018). Vi har använt oss av befintliga teorier och teoretiska begrepp i analys av insamlad empiri i syfte att stärka trovärdigheten. Dessutom har vi i förklaringar av insamlade data styrkt våra analyser med tidigare forskning. Under vår forskningsprocess har vi bland annat utgått från de etiska riktlinjerna samt reglerna för hur intervjumetod och tematisk analys bör genomföras. För att förhindra misstolkningar av respondenternas svar har vi under intervjuförloppet vid behov upprepat delar av respondentens svar och frågat om vår förståelse av innehållet är korrekt uppfattat. Vi har på grund av tidsbrist avstått från att skicka resultaten av studien till respondenterna innan studien sammanställdes.

Överförbarhet eller extern validitet syftar till i vilken grad resultaten går att generalisera till andra sociala miljöer. Om resultatet kan tänkas vara representativt för en större population kan resultatet generaliseras. Det kan vara svårt att uppnå extern validitet i kvalitativ forskning (Bryman 2018; Jacobsen 2012). Inom kvalitativ forskning strävar forskaren efter djupa och fylliga utsagor. Genom att insamla rikt och fylligt material av den sociala verkligheten ger forskaren möjlighet för andra människor att bedöma om materialet är överförbart till andra kontexter (Bryman 2018). I vår studie har urvalet varit begränsat till ett fåtal socialarbetare inom olika professioner som arbetar i särskilt utsatta områden. Vårt syfte har varit att insamla rikt material för att ge en större förståelse och bred inblick i socialarbetares upplevelser om ett visst fenomen. Det går således inte att generalisera studien till en större population, men en möjlighet att överföra en viss grad av generaliserbarhet till socialarbetare som arbetar i samma kontext.

Pålitlighet kan enligt Guba och Lincoln vara motsvarighet till reliabilitet. Pålitligheten syftar till att redogöra för forskningsprocessens olika steg på ett fullständigt sätt för att på så vis möjliggöra för läsare att granska och bedöma studiens kvalitet (Bryman 2018). Vidare belyser Jacobsen (2012) att det är viktigt att redogöra och ifrågasätta studiens förfarande. Genom att ha ett metodavsnitt har vi kunnat redogöra för metodval, tillvägagångssätt, analysmetod och urvalsprocess. Dessutom har vi under forskningsetiska överväganden resonerat kring beslut vi har tagit utifrån ett etiskt perspektiv. Vi har även löpande under arbetets gång lämnat in vår uppsats för vår handledare att se över. Handledaren har på så vis fungerat som en ”granskare” som återkommit med värdefull kritik och feedback under hela studiens gång.

Under genomförandet av intervjuer syftar reliabilitet (pålitlighet) till huruvida intervjupersonerna hade svarat annorlunda beroende på vem som intervjuar (Bryman 2018; Kvale & Brinkmann 2014). Mot bakgrund av detta har en av oss varit huvudansvarig för att ställa frågor i varannan intervju (medan den andra har kunnat inflika med följdfrågor). Olika intervjuare ställer frågor och tolkar svaren på olika sätt, vilket kan tänkas ha inverkan på intervjusvaren (Kvale & Brinkmann 2014). Intervjupersonens svar kan konstrueras av intervjuaren och kontexten. Dock är det viktigt att understryka att intervjupersonen inte är passiv, då även intervjupersonen har inverkan i hur intervjun utspelar sig. Förutom intervjuare och intervjuperson belyser Kvale & Brinkmann (2014) att ‘kroppar’ och ‘icke-människor’ också påverkar intervjukontexten. Kroppen och det icke-verbala språket är av betydelse i intervjusammanhang. Vidare menar författarna att 90 procent av det vi förmedlar är icke-verbalt, alltså genom kroppsliga tecken och rörelser. Hur intervjuaren placerar sig, kroppshållningen och ögonkontakt är exempel på hur forskningsintervjun definieras och hur intervjuaren förhåller sig till intervjupersonen (Kvale & Brinkmann 2014). Med den här kunskapen i beaktande har vi under intervjuerna strävat efter att inta ett icke-dömande förhållningssätt med avsikt att välkomna alla svar. Frågorna som ställdes var öppna i syfte att ha ett öppet samtalsklimat. Vidare utgörs ”icke-människor” av det icke-mänskliga som påverkar intervjukontexten (Kvale & Brinkmann 2014). Det kan handla om möbleringen i

rummet eller huruvida miljön uppfattas som naturligt eller inte för respondenten (Jacobsen 2012; Kvale & Brinkmann 2014). Fyra av intervjuerna hölls på respondenternas arbetsplats, vilket kan tänkas vara “naturliga” miljöer för intervjudeltagarna då en stor del av deras vardag utspelas i den miljön. Två av intervjuerna hölls digitalt, vilket kan ha inverkan på dynamiken i mötet. Det icke-verbala språket är svårare att tolka digitalt och dessutom uppstod tekniska problem ett fåtal gånger. Värt att understryka är dock att digitala intervjuer och möten också kan vara en ny “naturlig” miljö för många yrkesprofessionella efter pandemin. Under digitala möten kan de dessutom själva bestämma i vilken fysisk miljö de vill befinna sig under genomförandet av intervjun, utan att behöva planera med oss som intervjuare. Vi uppmanade således respondenterna att själva välja om de ville genomföra intervjun digitalt eller fysiskt.

Möjlighet att styra och konfirmera handlar om att forskarna ska redogöra för att de utfört arbetet i god tro och försökt utföra arbetet på ett så objektivet sätt som möjligt. Forskaren ska inte avsiktligt låta personliga åsikter och/eller teorier ha inverkan på studiens genomförande och slutsats (Bryman 2018). Till intervjun utformade vi öppna frågor för att inte riskera att leda intervjupersonerna i en riktning som präglas av personliga värderingar. Genom att inta en induktiv ansats har vi låtit empirin styra inriktning, för att säkerställa att arbetet i så liten grad som möjligt präglas av på förhand bestämda teorier. Vid genomförandet av analysen har vi varit tydliga med att koppla teori och tidigare forskning till våra resonemang för att minimera inverkan av egna värderingar.

5.7 Forskningsetiska överväganden

För att skydda forskningsdeltagare har vi tagit hänsyn till Vetenskapsrådets fyra forskningsetiska principer, vilka är informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet och nyttjandekravet. Informationskravet innebär att forskningsdeltagare ska informeras om syftet med studien, forskningsmetoden, frivilligheten att delta och rätten att avbryta sitt deltagande i forskningsstudien (Kvale & Brinkmann 2014; Vetenskapsrådet 2002). Samtyckeskravet värnar om forskningsdeltagares självbestämmande och rätt att delta på sina villkor utan påtryckningar. Dessa principer tillämpade vi genom att informationsbrev (se bilaga 1) och samtyckesblankett (se bilaga 2) skickades ut via mejl tillsammans med

förfrågan om att delta i studien. Till att börja med gav de sitt samtycke genom att svara på vår förfrågan via mejl eller telefon. Detta samtycke stärktes ytterligare vid intervjutillfället, då informationen återupprepades och skriftligt undertecknad samtyckesblankett inhämtades från respondenterna. En aspekt som kan ha haft inverkan på samtyckeskravet är att vi även utnyttjat kontakter för att få tillgång till fler respondenter. Kalman & Johansson (2019) belyser att kontakten med undersökningspersoner bör gå via forskaren och att respondentens omgivning inte bör vara varse om tillfrågan. Till en början hade vi som mål att finna respondenter på egen hand (utan att utnyttja kontakter) för att inte riskera att potentiella respondenter känner skyldighet att delta. Genom denna väg fann vi endast två respondenter. På grund av tidsbrist övergick vi till att utnyttja privata kontakter som hade potentiella respondenter till vår studie. Respondenterna kan samtycka till att delta i studien för att visa lojalitet och vänlighet (Nygren 2019), vilket vi har varit medvetna om. Mot bakgrund av den här kunskapen har vi personligen tagit kontakt med de potentiella respondenterna, och inte låtit våra kontakter fråga dem. Vi har försökt vara extra tydliga med att deltagandet är helt frivilligt och att de endast ska delta om de finner ämnet intressant. Vidare har vi bett de läsa informationsbrevet och återkomma till oss om de var intresserade. Samtliga respondenter vi kontaktade på detta vis fann ämnet intressant och inlämnade samtycke till att delta i studien. Vårt behov av fler respondenter resulterade således i att vi utnyttjade kontakter, och även i att ett snöbollsurval tillämpades. Vi är på så vis medvetna om att de kontakter som lämnat uppgifter till oss har kännedom om att de respondenter de rekommenderat har blivit tillfrågade att delta i studien. Vidare är vi medvetna om att detta kan ha haft inverkan på samtyckeskravet då det kan ha resulterat i att de upplevt yttre påtryckningar.

Konfidentialitetskravet utlovar att alla personuppgifter som kan hänföras till en person eller grupp ska avidentifieras och att insamlad data ska förvaras säkert från obehöriga (Kvale & Brinkmann 2014; Kalman & Lövgren 2019). Utifrån konfidentialitetskravet har vi anonymiserat samtliga namn på våra respondenter och de särskilt utsatta områden som de arbetar i. Detta gjordes i syfte att det inte ska gå att härleda till intervjupersonerna. I stället har vi benämnt respondenterna utifrån deras yrkesprofession, vilket gjordes i syfte att ge en komplex förståelse av olika yrkesprofessionellas syn på fenomenet. Vidare är det viktigt att som forskare beakta

intervjupersoners eventuella beroendeförhållande till chefer eller kollegor som finns i verksamheten och som kan få tillgång till resultaten av studien (Kalman & Johansson 2019). Ur denna aspekt har det varit av ytterligare vikt att bevara konfidentialitetskravet och ge utrymme för respondenterna att dela sina egna tankar och erfarenheter om det förebyggande arbetet, utan att känna oro för att bli igenkända. Utöver detta är vi också medvetna om att respondenterna trots anonymitet kan vilja utforma svar som är socialt accepterade eftersom de befinner sig i en intervjusituation. Bryman (2018) skriver att respondenten kan vilja ge socialt önskvärda svar på forskarens frågor, vilket kan ge en felaktig bild av fenomenet. Vidare menar författaren att intervjuarna bör vara känsliga för intervjupersonens verbala och icke-verbala språk och inte pressa eller utsätta respondenterna för oro att tvingas besvara frågor (ibid.). Vi har bland annat tillämpat en sådan känslighet genom att informera om att respondenterna inte behöver besvara frågor som de inte vill. Vid tillfällen vi upplevde icke-verbala signaler som antydde motvilja att besvara en fråga återupprepades möjligheten att avstå ifrån att besvara frågor.

Enligt nyttjandekravet ska de insamlade uppgifterna enbart användas i studien som de var avsedda för och inte lämnas ut för annat bruk (Vetenskapsrådet 2002). Alla ljudinspelningar och transkriberingar har förvarats oåtkomligt från andra, på våra egna mobiltelefoner och datorer med lösenord. All data och tillhörande anteckningar har i samband med slutförandet av uppsatsen tagits bort.

5.8 Arbetsfördelning

Under hela studiens gång har det varit av vikt för oss att båda är delaktiga i varje moment av studien. Genomförandet av studien har till största del utförts fysiskt där vi båda har skrivit i ett gemensamt Google-dokument. Vi har varit flitiga användare av Göteborgs Samhällsvetenskapliga bibliotek, där vi utöver tillgången till litteratur också har kunnat arbeta tillsammans och diskutera studien under hela skrivprocessen. När vi inte har träffats fysiskt har arbetet fortsatt bedrivas tillsammans, fast digitalt via Zoom. Alla beslut gällande utformningen av forskningsfrågor, intervjuguide, val av citat, teorier med mera har gjorts tillsammans. Vid genomförandet av intervjuerna bestämde vi i förväg vem som

skulle hålla i vilken intervju. Båda var närvarande under alla sex intervjuer, men vi höll i tre intervjuer var. Under samtliga intervjuer ansvarade båda för att spela in via röstmemon i våra telefoner, ställa följdfrågor och föra anteckningar. Efter intervjuerna transkriberade vi tre intervjuer var. Därefter fortsatte resterande avsnitt gemensamt.

6. Resultat och analys

Studiens syfte är att belysa socialarbetares röster och syn på vilken form av arbete som behöver bedrivas för att minimera risken för barn och ungdomar i särskilt utsatta områden att ingå i gängkriminalitet. I följande kapitel kommer återkommande teman som har identifierats från den insamlade empirin att redogöras för. Teman som har urskilts har framkommit genom studiens syfte och frågeställningar som lyder: Hur arbetar socialarbetare för att förebygga barn och ungdomars ingång i gängkriminalitet i särskilt utsatta områden? Vilka delar av det förebyggande arbetet mot barn och ungdomars ingång i gängkriminalitet anser socialarbetare behöver utvecklas och/eller förändras? Hur ser socialarbetare, som arbetar nära barn och ungdomar, på den politiska debatten om gängkriminalitet? Resultatet utgörs av citat som kommer att analyseras med hjälp av teoretiska utgångspunkter samt tidigare forskning.

6.1 Skolan, det viktigaste i det förebyggande arbetet mot gängkriminalitet

Av samtliga intervjuer framhölls skolan som en viktig del i det förebyggande arbetet. Skolan beskrevs som en plats där barn befinner sig under en stor del av sin barndom och därmed en viktig plats när det kommer till att skapa sig ett sammanhang, utveckla identiteter och knyta an till jämnåriga och trygga vuxna människor. Detta kan i sin tur verka förebyggande och minimera risken för barn och ungdomars ingång till kriminalitet.

Excerpt intervju med Skolkurator 1, 2022.10.21

Jag tänker att varje dag i skolan är förebyggande arbete genom att man får kompisar, man får ett sammanhang, man mår bra. Skolan är egentligen det största förebyggande arbetet och varje dag ska vara en dag där man mår bra, lär sig saker, har meningsfulla raster och det finns vuxna som bryr sig.

Att grundskolan är helt avgörande är något som samtliga respondenter samstämmigt är överens om. Skolkurator 1 belyser att skolan är det viktigaste i det förebyggande arbetet för att förhindra ungdomars ingång till kriminalitet. Skolan är enligt Socialstyrelsen (2021a) den bredaste preventionsnivån eftersom skolan riktar

sig till samtliga barn och ungdomar i en population. Vidare belyser Skolkurator 1 att varje dag i skolan är en del av det förebyggande arbetet genom att elever får möjlighet att vara i ett sammanhang med kompisar och må bra. Meningsfulla raster, lärande och vuxna som bryr sig beskrivs av Skolkuratoren som viktiga faktorer i skolsammanhang. Dessa idéer återfinns även hos Thornberg (2020), som menar att skolan är en plats där eleverna kan definiera sig som gruppmedlemmar och uppleva skolsamhörighet. Dock ser verkligheten inte alltid ut som i citatet. Tidigare forskning (Reynolds et al. 2017) har visat att upplevelser av skolklimatet, såsom om eleverna upplever skolan som meningsfull och en plats där en kan identifiera sig med jämnåriga, har påverkan på skolprestationer. Vidare visar flera tidigare studier att sämre skolprestationer hänger ihop med risk för att hamna i kriminalitet (Forkby 2008; Martinez et al. 2014; Molin 2005). Skolan kan således beskrivas som förebyggande i de fall skolan *lyckas* vara en plats där elever får kompisar, ett sammanhang, meningsfulla raster och därmed mår bra.

Så *hur* kan då skolan arbeta förebyggande för att elever ska uppleva skolan som en meningsfull plats och vilka faktorer i skolan kan möjligen relateras till risken för att hamna i gängkriminalitet? Ett exempel på detta återfinns i citatet nedan, där Skolkurator 1 belyser vikten av att säkerställa trygghet och ge barnen en plats i bland annat skolan.

Excerpt intervju med Skolkurator 1, 2022.10.21

Man förstår inte människans behov att känna sig sedd och trygg. Det är det som gör att man inte hamnar i kriminalitet. Som en liten pojke som blir sedd av de större kriminella och får en plats i det här. Om man blir sedd av sina föräldrar och skolan och vänner, om en plats är bra och trygg så är risken redan mycket mindre att man hamnar i kriminalitet.

Skolkuratoren beskriver i ovanstående citat om barnets behov av uppmärksamhet. Det framgår att det förebyggande arbetet ligger i att föräldrar, skola och vänner ser och bekräftar barnet och att risken att dras in i kriminella kretsar tenderar att öka när en sådan bekräftelse uteblir. Detta sker främst om de äldre kriminella blir de som ersätter denna bekräftelse. Det här kan förstås som identitetsskapande utifrån Burke & Stets (2009) identitetsteori, som just framhåller alla människors behov av att få sin självuppfattning och identitet verifierad av andra. Teorin beskriver den påverkan på individens självförtroende och den frustration som uppstår när

individens självbild inte bekräftas. Denna frustration kan leda till att barn börjar söka sig till andra grupper (såsom kriminella grupperingar) som verifierar deras självuppfattning eller på andra sätt tillskriver dem en identitet som de själva är villiga att bekräftas för. Thornberg (2020) beskriver på liknande sätt hur gruppidentiteten utvecklas i familjen eller skolan och att barnets beteende är beroende av vilka grupper hen identifierar sig med. Skolan och lärarnas engagemang i att skapa ett positivt skolklimat och värna om individen möjliggör för barnet att identifiera sig med skolan (ibid). Vikten av att arbeta för att främja skolklimat, elevers sociala identifikation med skolan samt känslan av skolsamhörighet är också något som stärks av annan forskning (Reynolds et al. 2017). Detta kan förstås som att det uppstår problem när barnet inte identifierar sig som en gruppmedlem i skolan och inte känner skolsamhörighet. Utifrån identitetsteorin (Burke & Stets 2009) görs tolkningen att skolkuratorn menar att skolans misslyckande med att verifiera barnets identitet, och sätt att vara som en del av skolvärlden, då kan leda till att barnet söker sig till andra grupper för att få sin identitet bekräftad. Liknande tankar återfinns även hos den fältarbetare som vi kom att intervjua.

Excerpt intervju med Fältarbetare, 2022.11.03

I skolan får dom höra att dom är stökiga och stör stämningen i klassen och dom passar inte in. Dom är inte lärarens favoriter direkt [...] Men här ute vet dom stora kriminella grabbarna precis vad dom ska säga. Här får samma pojke höra att han är lojal, en bra kompis som ställer upp och så får dom så klart en belöning för det. Det är detta skolan måste jobba emot.

Fältarbetaren beskriver att samma pojke som inte känner samhörighet eller får bekräftelse genom skolan i stället får det av de äldre kriminella killarna. Förklaringen till detta uppges vara att de i skolan framstår som stökiga medan de lockas till gängen genom att bli verifierade som en bra eller lojal kompis. Vi tolkar det som att barnen aktivt väljer att ansluta sig till gäng för att de blir verifierade som något positivt (som en bra eller lojal kompis som ställer upp) i kontrast till negativa tillskrivningar som de får i skolan. Precis som Burke & Stets (2009) förklarar i identitetsteorin väljer barnet att interagera med människor som behandlar dem på ett sätt som stämmer överens med den egna identiteten. Gemenskapen men också känslan av att bli sedd som individ i skolan är av stor betydelse för identiteten (Thornberg 2020), och eftersom dessa pojkar inte får det i skolan ter de sig till de

“stora kriminella grabbarna”. I citatet framgår att de inte är lärarens favoriter, som kan indikera på en sämre lärare- och elev-relation. Genom att killarna beskrivs vara stökiga och störande i skolan tolkar vi det som att de agerar i motsats till skolans normer och värden, vilket kan minska möjligheten för eleven att identifiera sig med skolan och inkorporera skolans normer. Reynolds et al. (2017) studie visar att det är av vikt att skolan arbetar för att synliggöra skolan som en plats med normer och värden. Om inte skolan lyckas göra detta kan det resultera i att barnen i stället finner gemenskap och upplever sig positivt verifierade i interaktionen med de kriminella. Dessutom framgår det att barnen får belöning för det de gör för de äldre kriminella personerna. Tidigare forskning visar att ingången i kriminalitet ofta handlar om hur upplevt utanförskap kan fungera som en form av ”pushfaktor”. Attraktionen till gängen i form av status/makt fungerar samtidigt som en ”pullfaktor” som barnet/ungdomen söker sig till för att hantera utanförskapet (Forkby 2008; Forkby & Liljeholm Hansson 2011; Martinez et al 2014). I det här fallet belyser citatet ovan ett utanförskap i skolan som sålunda kan utgöra en “knuff” in i gänget (pushfaktor). Medan det fältarbetaren benämner som “belöningen”, både består i att bli sedd av gängen och att faktiskt bli rent monetärt belönad, vilket utgör lockelsen (pullfaktor). Utanförskap som pushfaktor beskrivs även av andra respondenter i denna studie, där inlärningssvårigheter, svårigheter hemma, brist på fritidsaktiviteter och diagnoser ges som förklaring till känslan av utanförskap, vilka är riskfaktorer för barnen att söka sig till gäng (OJJDP 2019). Av citatet framgår att skolans misslyckanden med att fånga upp dessa barn, och tillskrivandet av dem som stökiga och störande, bidrar till att de i stället väljer att ansluta sig till kriminella gäng. I OJJDP’s (2019) studie framgår att skolan har en viktig uppgift att reparera de svåra omständigheterna och om svårigheterna i ungdomens liv inte förbättras kommer ungdomen söka till negativa miljöer. Mot bakgrund av detta kan skolan och andra sociala instanser tänkas ha ansvar för arbetet att reparera dessa riskfaktorer i barnets miljö, då dessa svårigheter snarare bör ses ur ett systemiskt perspektiv snarare än som ett individuellt problem (se Healy 2014; Schjødt & Egeland 1994).

Det förebyggande arbetet utgår förutom att reducera riskfaktorer också ifrån att förbättra skyddsfaktorer (Forkby 2008; OJJDP 2009). Skyddsfaktorer utgör en positiv del i individens liv och stärker ungdomens motståndskraft mot riskfaktorer. Regelbundna aktiviteter som hålls av engagerade vuxna är en skyddsfaktor som

möjliggör barns utveckling av relationer till andra barn och vuxna (Socialstyrelsen 2020). Vikten av fritidsaktiviteter var återkommande i samtliga intervjuer med socialarbetare. Följande citat från Skolkurator 1 belyser hur skolan kompenserar för fritidsaktiviteter som barnen går miste om.

Excerpt intervju med Skolkurator 1, 2022.10.21

Det finns inte så många saker att göra på fritiden för eleverna. Familjer och barn har inte fritidsaktiviteter. I andra områden kanske barnen har 2-3 aktiviteter och här i [särskilt utsatt område] är det kanske en elev på hundra elever som har en fritidsaktivitet och då är det kanske skolan som måste göra mycket av det jobbet som inte fungerar. Barnen måste göra dom sakerna i skolan, ha olika idrotter och använda idrottshallen i efterhand.

Skolkuratoren understryker vikten av att familjer och barn har tillgång till fritidsaktiviteter. Hen belyser att barn och familjer i särskilt utsatta områden i lägre grad har en fritidssysselsättning och att skolan tar ansvaret att anordna aktiviteter för dessa barn, då det är en aspekt som inte fungerar i barnens liv. Teorin om sociala band belyser principen om delaktighet och betydelsen av fritidsaktiviteter. Barnens deltagande i fritidsaktiviteter och andra legitima aktiviteter håller dem sysselsatta och gör att de har tider att passa, vilket också betyder att det blir mindre tid över till att begå avvikande handlingar (Akers, Sellers & Jennings 2009; Hirschi 2002). I citatet framgår att barnen utför fritidsaktiviteterna i skolan och att det finns ett behov av att de får tillgång till idrottshallen även efter skoltid. Detta kan vara ett sätt att hålla barnen sysselsatta så de inte "hänger" utomhus utan någon målsättning, vilket kan resultera i brottslighet (jfr Engdahl & Lindgren 2017).

Social skiktning åskådliggör människors skilda livsvillkor och påvisar hur människors möjlighet att forma sina liv påverkas av exempelvis klass (Edling & Liljeros 2016; Lindström 2019). Utifrån citatet kan den sociala skiktningensdimensionen mellan barn i särskilt utsatta områden och barn i andra områden synliggöras. Barn och familjer i särskilt utsatta områden kan sägas tillhöra en social skiktningensdimension som saknar materiella resurser i form av pengar till medlemskap i en idrottsförening och sportutrustning för att tillfredsställa sina behov av fritidssysselsättning. Att ha en hobby är med andra ord en klassfråga och beroende på vilken skiktningensdimension de ingår i påverkas också barnens möjligheter att utforma sina liv och sin fritid (jfr Edling & Liljeros 2016). Tidigare

forskning belyser att barn som växt upp i utanförskap i mindre grad har haft en fritidsaktivitet, vilket bidragit till barnens avsaknad av sammanhang, stärkt utanförskap samt riskfaktor för gängkriminalitet (Andersson 2005; Ekberg Stigsdotter 2010). Higginson et al. (2015) visar i sin studie att förebyggande interventioner innefattas av aktiviteter som exempelvis olika sporter, vilket engagerar barnen och motarbetar att de hamnar i utanförskap och vidare gängkonstellationer. Barn som investerar tid och engagemang i idrottsföreningar och olika fritidsverksamheter vill inte riskera att förlora något som de har lagt energi och möda i (Engdahl & Lindgren 2017). Därmed görs tolkningen att skolkuratoren finner det viktigt med fritidsaktiviteter och att det därför har blivit ett ansvar som skolan tar på grund av att invånarna i området där hen arbetar inte har samma resurser som i andra områden. Skolor i särskilt utsatta områden utgör på så vis en viktig roll i att kompensera för det barnen inte får tillgodosett på annat sätt, fritidsaktiviteter i det här fallet.

Skolans arbete att ge ungdomar i särskilt utsatta områden chansen att utöva fritidsaktiviteter beskrivs följaktligen som en del i att motverka utanförskapet och ingången i gängkriminalitet. Flera andra respondenter beskrev att förebyggande arbete bör innefatta att arbeta mot utanförskap. Socialsekreteraren och Fältarbetaren belyser vidare detta i nedanstående citat och understryker att skolan behöver mer resurser. Vidare pekar Fältarbetaren på risken att skolor i särskilt utsatta områden kan bli en plats för ungdomar med liknande levnadsförhållanden att finna samhörighet i utanförskapet.

Excerpt intervju med Socialsekreterare, 2022.10.26

Genom att ge skolan resurser tror jag man kan förebygga väldigt mycket utanförskap liksom rätt upp och ner. För mig är det att kriminalitet grundar sig i utanförskap. I alla fall dagens moderna gängkriminalitet.

Excerpt intervju med Fältarbetare, 2022.11.03

Barnen i skolor i [särskilt utsatt område] har det inte jättebra ekonomiskt, majoriteten är inte från Sverige, ekonomin kanske leder till bråk hemma, barnen rymmer ut. Så går alla dom här barnen i skolan tillsammans så förstärks detta, utanförskapet, och spås på. Till slut bildas kriminella gäng, i skolan och utanför. Känslan av 'vi' blir starkare på något sätt [...] Om skolan inte får mer resurser för att kunna arbeta inkluderande och få dessa barn att känna sig som en del av samhället så ser jag inte skolan som förebyggande, snarare tvärtom.

Socialsekreteraren ovan uppger att resurser till skolan hade bidragit till att arbeta förebyggande mot utanförskap, vilket gängkriminalitet grundas i. Fältarbetaren uppger likt Socialsekreteraren att skolan behöver få mer resurser för att arbeta mot utanförskap. Fältarbetaren belyser att elever som går på skolor i särskilt utsatta områden kommer från liknande levnadsvillkor och att utanförskapet i samhället kan förstärkas i skolan om inte skolan arbetar emot detta. Utifrån fältarbetarens citat görs tolkningen att barnen i skolor i särskilt utsatta områden tillhör samma skiktningssgrupp, som här utgörs av samma sociala klass och etnicitet (jfr Edling & Liljeros 2016). Här sammanvävs sålunda den klassmässigt utsatta positionen och etniciteten, vilket kan tänkas bidra till ytterligare utsatthet och utanförskap i samhället (Ahrne 2016; Mattsson 2021). Tidigare forskning (Martinez et al. 2014) har dessutom visat att låg akademisk grund är förknippat med etnicitet och gängmedlemskap. Detta belyser ytterligare vikten av, som citaten ovan belyser, att ge resurser till skolor för att förhindra ungdomars ingång till gängkriminalitet. Elever i samma utsatta position och skola kan förstärka utanförskapet genom att de söker en "vi-känsla" hos andra barn i samma position (jfr Ahrne 2016; Mattsson 2021). Således handlar inte allt utanförskap om att elever upplever sig vara utanför/avvikande i skolan och av den anledningen söker sig till andra sammanhang för att få sin identitet bekräftad. Det kan även handla om att elever i skolor i särskilt utsatta områden kan leva i utanförskap som grupp, vilket leder till att vissa barn ansluter sig till/bildar gäng där de upplever gemenskap med personer i liknande livssituationer.

En alltför ojämlig social skiktning som förstärker utanförskap utgör således en riskfaktor för att ansluta sig till gäng. Av tidigare forskning framgår det att det är av vikt att samhället arbetar för att motverka utanförskap och marginalisering (Forkby 2008; Forkby & Liljeholm Hansson 2011). I citatet nedan ger Skolkurator 2 exempel på hur denna typ av förebyggande arbete i skolan kan se ut och vikten av att stärka eleverna som individer, samtidigt som de påminns om att de är en del av samhället.

Excerpt intervju med Skolkurator 2, 2022.10.21

Jag har något som heter filosofisk stund där jag jobbar med att till exempel lyfta frågor om vad som är rätt och fel och diskutera det med gruppen [...] Här kan vi lyfta fram mycket av det som är individens frågor, existentiella frågor för att dom ska förstå att dom är medborgare, dom är aktiva, agerande, aktörer i samhället. Ingenting lämnas åt slumpen, du dras inte bara med. Du måste påminnas om att du har en egen vilja, att dina handlingar påverkar andra och påverkar dig själv.

Skolkurator 2 berättar i ovanstående citat om att hen håller i gruppdiskussioner med eleverna om moraliska och existentiella frågor som betonar eleven som samhällsmedborgare med egen vilja. Vidare uppges detta medföra att eleven har ett ansvar för sina egna handlingar som påverkar både dem själva och andra. Detta arbetssätt går i linje med en av principerna i teorin om sociala band, nämligen övertygelse. Hirschi (2002) förklarar att övertygelse är en viktig princip i att utveckla starka sociala band och minska risken för lagöverträdelse. Övertygelsen handlar om att människor har en gemensam värdegrund om vad en bör och inte bör göra samt vilka regler som bör respekteras (ibid.). Skolkuratoren kan på så vis genom gruppdiskussionerna utveckla elevernas övertygelse om vikten av de gemensamma normerna och värdena i samhället. Inom systemteorin utgörs makrosystemet av samhällets gemensamma lagar och regler som vi alla lever under och påverkas av (Hwang & Nilsson 2019). Att arbeta på kurators sätt med eleverna kan därmed ses som ett försök att bidra till gemenskap och en upplevelse av att vara en del av samhället, vilket kan bidra till att förebygga utanförskap. Detta går i linje med tidigare studier som har belyst att avsaknad av gemenskap och samhällstro utgör en riskfaktor för att ingå i kriminella gäng (OJJDP 2019). Kuratorn uppger även att hen vill att eleverna ska reflektera kring vilken inverkan det egna handlandet kan medföra för andra människor. Detta kan tänkas vara viktigt eftersom personer som inte anser att lagöverträdelse kan skada människor och inte följer reglerna i samhället är mer benägna att begå brott (Engdahl & Lindgren 2017). Gruppdiskussionen av moraliska frågor kan utifrån Hirschi's teori tänkas syfta till att skapa anknytning till jämnåriga klasskamrater och genom upprättandet av sådana sociala band bidra till att eleverna tar hänsyn till klasskamraternas åsikter och önsknings. Anknytningen till lärare och klasskamrater gör att eleven förbinder sig till och värdesätter de gemensamma normerna (Hirschi 2002).

Av citatet ovan framgår även att kuratorn tillskriver eleverna ett aktörskap med ett eget tänkande och en egen vilja. Detta arbetssätt kan kopplas till arbete som syftar till att skapa empowerment hos barn, genom att påvisa deras egen makt och styrka och motivera dem att ta kontrollen över sina handlingar (Askheim 2007). En annan idé om det förebyggande arbetet i skolan beskrivs av Ungdomssekreteraren.

Excerpt intervju med Ungdomssekreterare, 2022.10.28

Mycket av det förebyggande arbetet handlar om hur skolor tar sitt ansvar, hur dom bemöter, hur dom låter ungdomar utveckla sina egna tankar och idéer. I grund och botten handlar det väldigt mycket om hur ungdomarna får lov att använda sin kreativitet och utvecklas och stärkas [...] Det jobbet som lärare kan göra för våra barn, det kan inte jag göra för vi träffar inte alla dom här ungdomarna.

Ungdomssekreteraren uppger i citatet ovan att skolornas förebyggande arbete syftar till hur skolorna bemöter och arbetar för att ungdomar själva ska utveckla tankar, idéer och vara kreativa. Hen uppger vidare att det är viktigt för skolorna att låta ungdomarna få använda sin kreativitet för att utvecklas och stärkas och att lärarna har en betydande roll i detta. Flera andra respondenter förde liknande resonemang kring skolan som en plats där elever ska få en chans att utvecklas och stärkas som individer, vilket kan kopplas till empowerment. Askheim (2007) menar att ett arbete med empowerment handlar om att rikta fokus mot individens kraft och styrkor för att hjälpa personen att bemästra sin situation på egen hand. Genom att fokusera på elevers styrkor, tankar, idéer och utveckling är det på så vis ett arbete som syftar till empowerment. Skolan kan därav arbeta främjande genom att hjälpa eleven att på egen hand ta makten över sin situation, vilket kan hjälpa dem att utvecklas och stärkas.

Ungdomssekreteraren uppger att mycket handlar om hur ungdomarna *får lov* att använda sin kreativitet. Flera andra respondenter belyste att vissa identiteter och gruppidentiteter inte var accepterade i skolans värld. Utifrån citatet tolkar vi det som att kreativitet även handlar om att få prova nya roller och identiteter, även om det anses vara "fel". Ett stöttande klimat i skolan och en god elev- och lärarrelation kan bidra till att elever kan uppleva sig bekväma i att våga göra fel och prova nya roller (Thornberg 2020). Detta i sin tur leder till att eleverna analyserar och utvecklas i sina identiteter i motsats till att vara fast i en identitet. Som tidigare har belysts kan skolan vara en plats där vissa identiteter inte verifieras, vilket kan leda

till att barnen söker sig till andra kretsar där deras identitet verifieras av omgivningen (Burke & Stets 2009). Genom att tillåta eleverna våga göra fel och prova nya roller kan lärare och elever exempelvis föra en dialog och resonera kring rollen/identiteten barnet besitter i stället för att ignorera eller se ner på barnets identitet. På så vis säkerställer läraren att eleven får utlopp för sin kreativitet och möjlighet att utvecklas – i stället för att barnet fastnar i en identitet och söker sig till andra sammanhang som kriminella gäng.

Av den insamlade empirin framträder skolan som den viktigaste delen i det förebyggande arbetet. Dock framförde en majoritet av respondenterna att skolan inte kan göra allt. Skolan framställs också som en viktig del i det samverkansarbete som ämnar förebygga att barn och ungdomar söker sig till kriminella nätverk.

6.2 Samverkan mellan och på olika nivåer

Ett återkommande ämne var tankar kring samverkan mellan olika aktörer i det förebyggande arbetet mot gängkriminalitet. I avsnittet kommer socialarbetares erfarenheter om hur de arbetar förebyggande mot barn och ungdomars ingång i gängkriminalitet att presenteras. Dessutom redogörs för socialarbetares upplevelser av vilka delar av det förebyggande arbetet som behöver utvecklas och förändras. Många socialarbetare uppgav att ett bra samarbete mellan myndigheter är grundläggande för att kunna arbeta förbyggande, där alla aktörer är professionella inom sitt område. Vidare pekade socialarbetare på vikten av att politiker är en del av denna samverkan. I nedanstående citat framkommer Familjebehandlarens tankar kring politikerns uttalanden, men också hur kunskapsutbytet/samarbetet med politiker sker och bör ske i det förebyggande arbetet.

Excerpt intervju med Familjebehandlare, 2022.10.21

Det är mycket snack men väldigt lite verkstad från politikerna. Även om det blir några extra pengar och resurser, så är dom dels inte tillräckliga och dels är dom väldigt kortvariga [...] Dom flesta politiker på kommunal nivå är inte bosatta i [särskilt utsatt område]. Det är skillnad när man bor här, då stöter man på invånarna mer, man har sina grannar och kan prata med framförallt invånarna. Det är det som jag tycker saknas, att invånarnas röst ofta inte blir hörd [...] Det vi gör är att vi synliggör vad det finns för behov, vi gör statistik på alla våra ärenden och sammanställer data som skickas vidare till våra beslutfattande politiker på kommunal nivå. Vi har ju möjlighet att ibland träffa stadsdirektörer.

I citatet framför Familjebehandlaren att hen upplever att politiker är bättre på att prata än att handla. Det framgår att Familjebehandlaren ser en avsaknad av kontakt mellan politikerna och invånarna som bor i stadsdelen. Den samverkan med politikerna som beskrivs är att familjebehandlare synliggör problemen och rapporterar statistik till beslutsfattande politiker och att de ibland träffar stadsdirektörer. Utifrån systemteori går det inte att arbeta förebyggande enbart genom att arbeta med den enskilda individen. Ett välfungerande system som gynnar individens utveckling måste ske på flera nivåer, vilket innebär att fokus riktas mot interaktionerna inom och mellan system. Det kräver i sin tur olika insatser och kompetenser (Healy 2014). Citatet ovan menar vi belyser att samverkan måste ske mellan olika nivåer, som i det här fallet involverar mikrosystemen och exosystemet. Familjebehandlaren ingår i individens närmiljö och utgör ett mikrosystem (Hwang & Nilsson 2019). Genom sina interaktioner med individen kan Familjebehandlaren synliggöra vilka insatser och behov som behövs. Transaktionerna mellan system kan förstås och förbättras genom socialarbetares analyser (Healy 2014). En sådan transaktion kan här ses som Familjebehandlarens sammanfattning av statistik som överförs till kommunalpolitiker som befinner sig i exosystemet. Individen påverkas indirekt av exosystemet som här utgörs av kommunalt fattade beslut (jfr Hwang & Nilsson 2019). Politiker måste variera sin rörelse i systemets olika nivåer eftersom deras beslut innefattar att tillgodose hela systemets behov. Detta bör även innefatta att politiker erhåller och tar till sig individers tankar och argument (Öquist 2018). Det kan utifrån citatet tolkas som att politikerna brister i samverkan med lokalbefolkningen då politikerna inte interagerar med boende i den berörda närmiljön.

Mesosystemet utgörs av relationerna mellan mikrosystem (Hwang & Nilsson 2019). Det går att se att Familjebehandlarens kontakt med barnets familj utgör ett mesosystem. I och med familjebehandlarens nära kontakt med familjen och barnet kan hen tänkas ha större vetskap om närmiljön än vad politikerna har. Familjebehandlaren utgör på så vis länken mellan mikro- och exosystemet, varpå detta samarbete är viktigt i det förebyggande arbetet. Tidigare forskning visar att utväxling av kunskap (om barns miljöer och levnadsförhållanden) mellan olika nivåer möjliggör förebyggande arbete som är anpassat för behovet som finns i

området (Shepherdson et al. 2014). Familjebehandlaren berättar vidare att de har möjlighet att dela med sig av sina kunskaper av det lokala arbetet med kommunens politiker. Ett informationsutbyte mellan olika yrkesprofessionella inom socialt arbete beskrivs som en viktig del i det förebyggande arbetet med individer. I följande citat berättar Ungdomssekreteraren om samarbetet med SSPF (skola, socialtjänst, polis och fritid) som utgör en stor del i samverkansarbetet.

Excerpt intervju med Ungdomssekreterare, 2022.10.28

Vår samverkan med SSPF är ju att vi har kontinuerliga möten och träffar. Dom jobbar utåt mot nätverket. Träffar föräldrar, träffar skolor, samlar ihop ett nätverk kring en ungdom som man är orolig för. Försöker stötta upp och bygga upp där det saknas. En av dom bitarna som saknas kan ju vara en typ av behandling som behövs och det kan ju vara vi. Då kan dom lyfta det i vår grupp, om det finns en ungdomssekreterare som kan ta sig an en ungdom. Men dom kan också koppla på en fältare som kan vara ute. Fältarnas roll är att lära känna ungdomarna och vara där utifrån deras behov och hjälpa till i situationer som uppstår, inte att vara ute och behandla dom. Deras roll är också att lotsa in ungdomar så att dom kan få behandling. Att dom finns där ute och hjälper till när vi inte är där är ett jätteviktigt samarbete.

I citatet ovan berättar Ungdomssekreteraren att samverkan inom SSPF sker kontinuerligt och innefattar att flera olika delar av ungdomens nätverk samlas till möten. Ungdomssekreteraren uppger att genom att skola, föräldrar och socialtjänst samlas för att diskutera ungdomen framkommer vilka åtgärder som saknas i nätverket. Detta uppges bidra till att ungdomssekreterare eller fältarbetare kan kopplas till arbetet i att stötta ungdomen. En förståelse av helheten kräver med andra ord att interaktionen mellan systemen undersöks. Ungdomen ingår i flera mikrosystem i bland annat skola, familj, med ungdomssekreterare och fältarbetare, där mesosystemet utgörs av interaktionerna mellan dessa (Hwang & Nilsson 2019). Utifrån citatet görs tolkningen att samverkan genom SSPF kan kopplas till mesosystemet, som utgörs av de fall när mikrosystemen interagerar med varandra genom samverkansmöten. Hur individen fungerar i ett mikrosystem påverkar också funktionen i de andra mikrosystemen (Hwang & Nilsson 2019). Ungdomssekreteraren beskriver att den samverkan som resulterar i möten med SSPF på mesonivå, har till uppgift att åskådliggöra det som saknas i ungdomens hela system. Exempelvis kan ett sådant möte belysa bristen på en behandlande insats från ungdomssekreterare. Genom att identifiera dessa brister kan

socialarbetare därmed hjälpa till att förbättra transaktionerna mellan systemen och bidra till en miljö där individen kan utvecklas åt ett positivt håll (jfr Healy 2014).

Det systemteoretiska perspektivet tar hänsyn till flera system vilket resulterar i behovet av flera kompetenser och interventioner för en gynnsam utveckling (Healy 2014). Ungdomssekreteraren beskriver detta genom att belysa ungdomssekreterares behandlande roll som skiljer sig från fältarbetares roll på plats, som snarare går ut på att lära känna ungdomen, stötta i den aktuella situationen och lotsa dem vidare till ungdomssekreterare. Hur det här uttrycker sig visar på vikten av ungdomssekreteraren och fältarbetarens kompletterande roller i det förebyggande arbetet för ungdomen. Vikten av kompletterande kompetenser framhölls av flera av våra respondenter, som menade att det är omöjligt att ensam inneha samtliga kompetenser som rör det förebyggande arbetet i alla delar av barnets liv. Vi ser här att samarbetet mellan aktörer med olika kompetenser blir av yttersta vikt för att skapa en trygg miljö för barnets utveckling. Detta går i linje med tidigare studier (Johansson 2014) som visar att samverkan gör det möjligt för olika verksamheter att dela resurser och information för att förebygga problem som annars kan falla mellan stolarna. Dessutom visar tidigare forskning (Forkby 2008; Jordevik & Hällgren 2005; Socialstyrelsen 2020) att samverkan kräver att de olika verksamheterna medvetandegörs om varandras kompetenser, att arbetsfördelningen är tydlig och att det finns en samsyn på vilka insatser det finns behov av. Det framkom dock att de olika aktörerna inom samverkansarbetet inte alltid är medvetna om varandras uppdrag. Detta framgick bland annat i vår intervju med Fältarbetaren och Skolkurator 2, som lyfte hur andra yrkesprofessioners okunskap kring deras roll och profession många gånger försvårar samverkansarbetet.

Excerpt intervju med Skolkurator 2, 2022.10.21

[...] socialtjänsten kanske sitter med sina frågor och vi sitter med vårt, men grejen är att vi måste bli bättre på att ha det mer koordinerat kring barnet. Det är inte bra när vi inte kan komma till någon form av konsensus kring hur vi ska jobba. Samarbete är jätteviktigt.

Excerpt intervju med Fältarbetare, 2022.11.03

När vi samarbetar märker man att andra professioner lätt kan kasta på oss uppgifter. Dom vet liksom inte vad vi gör. Polisen kan tro att vi är någon slags ordningsvakt. Men jag skulle inte säga att vi har stenkoll på vad dom andra gör heller. Detta kan försvåra samarbetet och då även det förebyggande arbetet mot gängkriminalitet.

I ovanstående två citat framgår att samverkan är viktigt i det förebyggande arbetet, men också att samarbetet behöver förbättras. Skolkurator 2 berättar att socialtjänsten och skolan sitter på varsitt håll med sina frågor, men att en god samverkan kräver att arbetet är koordinerat runt barnet och att det finns en gemensam syn mellan parterna om hur arbetet ska bedrivas. Fältarbetaren beskriver hur samverkan försvåras när andra yrkesprofessionella inte vet vad som ingår i yrket som fältarbetare, samtidigt som hen inte är fullt medveten om andra yrkesprofessionellas arbete. Vidare uppger fältarbetaren att detta kan försvåra samarbetet och det förebyggande arbetet mot gängkriminalitet.

Som tidigare har belysts handlar systemteori om att se helhetssystemet som individen ingår i, vilket indikerar på att individen inte är ensam ansvarig för sina problem (Healy 2014). Det kan förstås som att skolkuratoren belyser vikten av samverkan med socialtjänsten för att undersöka barnets behov utanför skolsystemets gränser. Skolkuratoren beskriver att samverkansarbetet ska utformas med barnet i centrum och att det ska finnas konsensus mellan samverkansparter. Utifrån citaten ovan görs tolkningen att de olika grupperna av professionella i nuläget sitter isolerade från varandra. Vidare tolkar vi det som att socialarbetarna ser en avsaknad av intresse hos andra professioner i samverkansarbetet, när det kommer till att granska sitt eget arbetssätt och ge utrymme för andra yrkesgruppers kunskaper. Tidigare forskning understryker att samverkan nödvändiggör parternas gemensamma syn på behovet av insatser och deras kännedom om varandras kompetenser (Forkby 2008; Jordevik & Hällgren 2005; Socialstyrelsen 2020). I Fältarbetarens citat är det tydligt att hen anser att denna kännedom inte finns hos flera yrkesprofessionella och att polisen har en syn på fältarbetaren som en vakt som ska hålla ordning på människor. Att fältverksamheter upplever att samverkansparter har låg kunskap om deras kompetenser framhävs även av tidigare forskning (Forkby & Johansson 2016; Socialstyrelsen 2022b). Utifrån fältarbetarens citat går det att se att okunskap om andra professioners kompetenser även förekommer hos fältarbetarna själva. God samverkan innefattar enligt tidigare studier (Brå 2020; Jordevik & Hällgren 2005) att aktörerna bidrar med sina specifika kompetenser och resurser men också att de tar hänsyn och har insikt i skillnader mellan varandras verksamheter. Att avsaknad av dessa komponenter,

som Fältarbetarens och Skolkuratorns citat ovan indikerar, försvårar ett framgångsrikt förebyggande arbete och styrks av tidigare forskning inom fältet.

Utöver samverkan med andra aktörer, myndigheter samt mellan socialarbetare och politiker så beskrevs även samarbete med hemmet som en viktig komponent i det förebyggande arbetet mot gängkriminalitet. Detta kommer belysas i kommande tema.

6.3 Arbete med hemmet och föräldrarna

I följande avsnitt redovisas och analyseras socialarbetares erfarenheter av arbete med föräldrar för att förhindra barn och ungdomars ingång i gängkriminalitet. Många socialarbetare uppgav att ett bra samarbete med familjen är betydelsefullt i det förebyggande arbetet mot anslutningen till gäng. Dessutom framgick att arbete med att stärka föräldrars situation kan verka förebyggande mot barns delaktighet i gängkriminalitet. En skolkurator betonar i citatet nedan att det viktigaste samarbetet är mellan skolan och hemmet.

Excerpt intervju med Skolkurator 2, 2022.10.21

Vi förebygger främst genom att vi har ett bra samarbete med föräldrar och det är ett starkt samarbete. Alltså det bästa som finns är samarbetet mellan skola och hemmet.

Av citatet framgår att det främsta förebyggande arbetet är samarbetet mellan skolan och föräldrarna. En bra relation inom mesosystemet, som i det här fallet utgörs av mikrosystemen skola och hem, beskrivs vara av största vikt då arbetet med att engagera föräldrar i ungdomens skolgång ofta också stärker ungdomen (Hwang & Nilsson 2019). Detta är en tes som även styrks av teorin om sociala band som visar att ungdomar som har flera starka band till vuxna i hemmet och skolan också i mindre utsträckning riskerar att hamna i kriminalitet (Hirschi 2002; Engdahl & Lindgren 2017). Genom att ungdomen har anknytning till både föräldrar och lärare leder det till att ungdomen värdesätter deras åsikter och förväntningar (jfr Hirschi 2002). Utifrån teorin om sociala band är det viktigt att föräldrar är medvetna om betydelsen av anknytning till barnet, vilket skolan kan tänkas vara med och bidra till genom samarbetet. Ungdomar som pratar och delar med sig av sina åsikter och framtidsmål med föräldrar löper mindre risk att ingå i kriminalitet (Hirschi 2002).

Skolkuratorn (och andra yrkesprofessionella) kan möjligen genom sin samverkan med hemmet stötta föräldern i att skapa dessa starka band och en god kommunikation med sitt barn. I följande citat framgår av samma kurator ett konkret exempel på hur föräldrarnas situation kan ha inverkan på ungdomens ingång till kriminalitet och hur skolan arbetar med detta.

Excerpt intervju med Skolkurator 2, 2022.10.21

En väldigt utsatt situation är att vara ensamstående, utan utbildning och arbetslös och inte riktigt kunna språket. Jag och min kollega arbetar systematiskt i varje möte med ensamstående, arbetslösa mammor för att dom ska börja läsa [studera] och vi har lyckats med flera. Vår dröm är att vi en dag ska få en kollega som sjuksköterska som är en av dom här mammorna. Vi vet att det kommer finnas stort behov [...] Empowerment hos föräldrarna är ett bra sätt att stävja risken att barnen hamnar i kriminalitet.

Skolkurator 2 beskriver att de arbetar för att stärka ensamstående, arbetslösa mammor utan utbildning, som inte riktigt behärskar det svenska språket genom att få dem att börja studera ett framtida bristyrke som sjuksköterska. Vidare beskriver Skolkuratorn att ett stärkande arbete med föräldrar kan hindra barn från att hamna i kriminalitet. Föräldrars utsatta situation eller arbetssituation ingår i barnets exosystem, vilket påverkar ungdomen indirekt (Hwang & Nilsson 2019). Att ensamstående invandarmammor utan utbildning är arbetslösa och utsatta kan bland annat bero på det övergripande makrosystemet. Det är strukturella faktorer som försvårar situationen för denna grupp, vilket i sin tur har inverkan på barnet. Kuratorn arbetar med mammor som ingår i flera skiktningssdimensioner som påverkar och förstärker varandra (Ahrne 2016; jfr *intersektionell analys* se Mattsson 2021). Mammorna besitter en underordnad skiktningssposition som kvinna, som invandrare och som ekonomiskt utsatt som arbetslös/ensamstående.

Genom att motivera dem till att utbilda sig och potentiellt få ett arbete är kuratorns förhoppning att stärka dem, vilket på sikt kan minimera risken för barnen att ansluta sig till kriminella gäng. Skolkuratorn belyser att ett arbete med empowerment bland föräldrar sålunda också är en strategi för att minimera risken för deras barn att hamna i kriminalitet. Hen uttrycker sig vara medveten om den utsatta position som dessa kvinnor befinner sig i och uppger sig därför arbeta systematiskt för att få dem att börja studera. På så vis syftar deras arbetssätt till empowerment genom att de arbetar för att stärka en utsatt grupps situation genom att visa dem möjligheter för

att kunna förändra sina liv (jfr Askheim 2007). I det här fallet handlar det om att motivera mammorna till att läsa en utbildning som det i framtiden kommer finnas behov av och stärka deras ställning i samhället. Vikten av att motivera föräldrar till utbildning och att söka arbete blir därav av största vikt, då tidigare forskning visar att föräldrar utan eller med lägre utbildning och inkomst utgör en riskfaktor för barn att utveckla normbrytande beteende (Forkby 2008; OJJDP 2009; Socialstyrelsen 2020).

Majoriteten av respondenterna var överens om att det är av vikt att föräldrar engagerar sig i barnets liv och skola. Kontakten med familjen kan tänkas hjälpa till i upprätthållandet av gemensamma normer och tankesätt i barnets olika system, där målsättning om exempelvis en god utbildning kan bli samstämmig i alla delsystem som barnet tar plats i (jfr Hwang & Nilsson 2019).

6.3.1 Svårigheter i arbetet med föräldrar

I arbetet med föräldrar med annan etnisk bakgrund beskrev många socialarbetare ett motstånd kring att ta emot hjälp, vilket uppgavs försvåra det förebyggande arbetet för att förhindra barn och ungdomars ingång i gängkriminalitet. Socialarbetare belyste behovet av förändring i delar av det förebyggande arbetet såsom synen på socialtjänsten och bättre tillgång på kunskap och stöd. Följande två citat illustrerar ett försvårat arbete med föräldrar på grund av en desinformationskampanj som sprids om att socialtjänsten tar barn.

Excerpt intervju med Socialsekreterare, 2022.10.26

Jag upplever en väldigt stor rädsla för socialtjänsten. Att det finns en bild ute i samhället att vi tar barn och därav en rädsla för att vi liksom tar barn som bara är muslimer och tvingar dom att äta griskött. Alltså såna grejer, att det finns en stor rädsla och felbild av socialtjänsten, vilket i förlängningen leder till motstånd.

Excerpt intervju med Skolkurator 1, 2022.10.21

Föräldrarna måste ge tillstånd till barn under 12 år för att man ska prata med barnet och många föräldrar från andra länder vill inte ge tillstånd för att dom är lite oroliga för vad som kommer hända, dom förstår inte riktigt. Föräldrarna är rädda att närma sig skolkuratoren och socialtjänsten på grund av okunskap och rädsla över vad som kan hända för att det florerar rykten att socialtjänsten tar barn.

De två ovannämnda citaten illustrerar svårigheter i det förebyggande arbetet då det finns ett motstånd från föräldrarnas sida mot att närma sig skolkuratoren och socialtjänsten. Anledningen till detta beskrivs vara en felbild baserad på okunskap och rädsla över att barnen ska bli omhändertagna eftersom det sprids sådana rykten. Skolkurator 1 uppger att det krävs samtycke från föräldrarna för att prata med barnen, men många utlandsfödda föräldrar uppges inte ge sitt samtycke då de inte förstår eller innehar kunskap om socialtjänstens arbete. Utrikesfödda personer besitter en underordnad social skiktningssdimension och ett utanförskap som kan omfattas av en brist på immateriella resurser som kunskap om det samhället de lever i, vilket i det här fallet inbegriper kunskap om socialtjänstens arbete (jfr Edling & Liljeros 2016). Det här kan i sin tur resultera i ett motstånd mot något som eventuellt hade kunnat hjälpa deras familjesituation och minimera risken för barnet att hamna i gängkriminalitet. Tidigare studier har visat att etniska minoriteter i mindre utsträckning utnyttjar stöd som finns i samhället (se Fuentes 2021).

Motståndet mot socialtjänstens arbete som beskrivs i citaten ovan kan även tyda på en form av alienering som grundar sig i social skiktning och utanförskap, där åsikterna bland de människor som en känner större samhörighet till blir viktigare än de som utgörs av socialarbetare. Att dela social skiktning med andra kan bidra till upplevelser av att tillhöra en grupp med liknande livsvillkor, vilket leder till trygghetskänslor (Edling & Liljeros 2016). På detta vis kan teorin om sociala band tänkas fungera åt fel håll när människor redan är exkluderade. I deras fall kan åsikterna från människor i samma skiktningssdimension väga tyngre än hos socialarbetare (och andra samhällsinstanser), då det är där som dessa människors sociala band är som starkast (jfr Hirschi 2002). För att motverka detta angav respondenterna behovet av att arbeta för att föräldrarna ska se socialtjänsten som en tillgång snarare än något negativt.

Excerpt intervju med Socialsekreterare, 2022.10.26

Det perfekta scenariot skulle vara att man har kunnat informera föräldrar vid ett tidigt stadiet att själva ansöka om stödinsatser. Om man drar paralleller med om jag ska söka sjukvård på vårdcentral så går jag dit själv för att jag har ett hälsoproblem. Samma med socialtjänst, jag har ett familjeproblem hemma då ska jag ansöka om stöd och jag vill ha hjälp. Alltså vi ger rätt medicin för rätt hälsoproblem, samma sak att vi går in med rätt insatser för rätt familjeproblematik.

Socialsekreteraren framför i citatet ovan en önskan om att socialtjänsten sågs som en legitim väg att ansöka om hjälp för familjeproblematik, som det är för människor att söka hjälp för sjukvård vid hälsoproblem. Respondenten uppger vidare att ett perfekt scenario är att föräldrar tidigt får information om att det finns möjlighet att ansöka om stödinsatser. Det framkommer av flera av respondenterna att personer med utländsk bakgrund inte har samma valmöjligheter som etniskt svenska barn i andra områden. Återigen kan detta kopplas till hur skiktningssdimensioner också inbegriper olika val- och livsmöjligheter (Edling & Liljeros 2016). Flera av respondenterna uppgav att barn inom etniska minoriteter inte har tillgång till viktig och betydande kunskap. Som Fältarbetaren uppger kan nedskärningar av resurser i skolan av exempelvis specialpedagoger ”göra att eleverna får mindre kunskap, för då går lärarens tid för undervisning till annat”. Att skära ned på resurser i skolor i särskilt utsatta områden gör att människor frånhålls väsentlig kunskap och information. Att etniska minoriteter frånhålls viktig information är inte ovanligt förekommande vilket andra vetenskapliga studier har visat, men i andra kontexter (se Fuentes 2021). Således är det som Socialsekreteraren belyser av vikt att tillgodose föräldrar kunskap om socialtjänstens arbete i ett tidigt stadie, så att föräldrarna kan ansöka om stödinsatser på egen hand. Det hade på så vis kunnat motverka motståndet föräldrar har mot samarbete med socialtjänsten och bidragit till arbetet med föräldrar i det förebyggande arbetet mot gängkriminalitet.

6.4 Ett delat samhälle

Flera av respondenterna pratade om att det politiska klimatet har blivit fientligt och att politikernas uttalanden skapar en uppdelning av människor i ett ”vi” och ”dom”. Resultatet visade ett behov av en förändring i den politiska debatten. I följande citat berättar Ungdomssekreteraren om sin syn på den politiska debatten om gängkriminalitet.

Excerpt intervju med Ungdomssekreterare, 2022.10.28

Mitt hopp är ju att man någon gång i framtiden inser vad kärnan av problemet är, och så börjar man jobba på det. Bygga upp välfärden igen. Det är ju samhällsbyggnad. Vi alla här är ju svenskar och alla bor i det här landet och alla har rätt till att bygga sitt samhälle. Man måste lyssna på alla röster, man får göra det tillsammans. Det är mycket det som saknas idag tycker jag [...] Det skapar mer separatism att prata så fientligt om helt vanliga medborgare som man har gjort i den här debatten. Den politiska

debatten måste fokusera mer på orättvisor, det tycker jag inte den har gjort alls utan den har varit mer beskyllande. Orättvisor som vi kan ändra på, bland annat med skolan. Att den är väldigt orättvis nu, väldigt segregerat.

Ungdomssekreteraren beskriver i citatet ovan att politiker behöver förstå kärnan av problemet, vilket är att bygga upp det gemensamma samhället som alla i landet är en del av. Hen uppger att detta ska göras tillsammans. Ungdomssekreteraren beskriver att politiker skapar separatism mellan medborgare och att debatten behöver handla om orättvisor som segregerade skolor. Politiker och politiska beslut som innefattar alla medborgare i ett samhälle tillhör makrosystemet (Hwang & Nilsson 2019), vilket också inbegriper att politiker fattar beslut som utgör strukturen i hela systemet. Politikens position i makrosystemet betyder att de måste utgå från hela systemet och dess nivåer när de beslutar om vad som är bäst för samhällsmedborgare. Det innebär också att de måste ta del av medborgarnas åsikter (Öquist 2018). I citatet beskrivs att i stället för att ta hänsyn till olika system och allas röster, gör politiker i den politiska debatten en avskiljning mellan medborgare. Utifrån politikens position i makrosystemet görs tolkningen att de genom den politiska diskursen kan framställa vissa grupper i landet som avvikande och skapa ett "vi" och "dom". Ur ett socialt skiktningsspektiv besitter politikerna en helt annan maktposition, där de har tillgång till offentliga arenor som medborgare i särskilt utsatta områden inte har. Genom att förmedla idéer om medborgare i särskilt utsatta områden som "dom andra" legitimerar och reproducerar politikerna dessa maktrelationer (jfr Edling & Liljeros 2016; Wikström 2009).

En av respondenterna som arbetar som socialsekreterare beskriver hur politiker är med och skapar "diskurser i samhället där man skiljer på människor snarare än enar". En konsekvens av en sådan diskurs (där det exempelvis beskylls och talas fiientligt om människor i särskilt utsatta områden) kan då bli som Ungdomssekreteraren beskriver, att dessa människors röster tystas, medan ekonomiska resurser till skola och andra insatser försvagas. I stället behöver den politiska debatten fokusera mer på skolan, då en förändring av en ojämlik social skiktning endast kan ske om ungdomarna i särskilt utsatta områden får tillgång till resurser och vidare handlingsalternativ (jfr Edling & Liljeros 2016). Fältarbetaren uppger att "politikerna borde satsa dom pengarna på skolan i stället för fler poliser och höga straff". Liknande tankegångar speglas även hos flera av de andra

respondenterna, som menar att den politiska diskursen snarare riktar fokus mot höjda straff och fler poliser. Genom att formulera sig på ett visst sätt, om ett visst område och en viss grupp av människor kan därmed politiker också motivera och påverka maktrelationer (jfr Wikström 2009). Det här kan förstås som att politikerna bortser från de resurser som människor i särskilt utsatta områden har tillgång till. Vidare uppvisas inte heller något intresse för att utveckla barn och ungdomars möjligheter till handlingsalternativ eftersom debatten tar formen av att vara beskyllande. Dessa diskurser skapar i sin tur motiv att rikta resurser på brottsbekämpande åtgärder som poliser och höjda straff, snarare än att satsa på förebyggande insatser som resurser till skolan.

7. Avslutande diskussion

Syftet med studien har varit att belysa socialarbetares röster och deras syn på vilken form av arbete som behöver bedrivas för att minimera risken att barn och ungdomar i särskilt utsatta områden dras in i gängkriminalitet. Frågeställningar som har besvarats berör särskilt utsatta områden och hur socialarbetare arbetar för att förebygga barn och ungdomars ingång i gängkriminalitet, vilka delar socialarbetare anser behöver utvecklas och förändras i det förebyggande arbetet samt hur socialarbetare ser på den politiska debatten om gängkriminalitet. Resultatet av studien visade flera aspekter som betydande i det förebyggande arbetet där skola, samverkan, arbete med föräldrar samt en förändring av den politiska debatten var framträdande.

Resultatet visade att det förebyggande arbetet mot gängkriminalitet i praktiken bedrivs genom att inta ett helhetsperspektiv runt barnet. För att kunna arbeta utifrån ett helhetsperspektiv framhövdes samverkan mellan olika yrkesprofessioner. Att samverkan är avgörande i det förebyggande arbetet mot att barn och ungdomar ansluter sig till kriminella grupperingar var tydligt framträdande. Genom att varje yrkesprofession är professionell inom sitt område kan olika delar av barnets liv repareras. Detta går i linje med tidigare forskning (Brå 2020; Jordevik & Hällgren 2005) som visat att det är av betydelse att alla bidrar med sina kunskaper och visar förståelse för skillnader mellan olika verksamheter, för att nå ett framgångsrikt samverkansarbete. Dock visade vårt resultat att samverkansarbetet behöver förbättras, och som förklaring till detta framgick att socialarbetare inte har tillräcklig kunskap om varandras kompetenser och ansvarsområden. Denna studie går i linje med tidigare forskning som visat att fältarbetare upplever att andra verksamheter har låg kunskap om deras yrkesroll (Socialstyrelsen 2022b). Utöver denna tidigare forskning visade vår studie dessutom att upplevelsen av andra professioners okunskap om det egna ansvarsområdet, är vanligt förekommande bland flera yrkesprofessioner inom socialt arbete - och inte enbart bland fältarbetare. Detta visade sig försvåra samverkan mellan olika aktörer och resulterade i att yrkesprofessioner arbetar isolerat från varandra, vilket påverkade det förebyggande arbetet negativt. Genom att förbättra samverkansarbetet kommer

det förebyggande arbetet mot barn och ungdomars involvering i gängkriminalitet kunna bedrivas på ett mer effektivt sätt. På så vis kommer socialarbetare *gemensamt* kunna inta ett helhetsperspektiv och bättre kunna identifiera riskfaktorer i barnet/ungdomens liv.

Utöver samverkan mellan olika myndigheter visade sig hemmet och föräldrar vara en av de viktigaste samarbetsparterna i det förebyggande arbetet. Ett arbete med att stärka föräldrar visade sig vara ett indirekt sätt att arbeta förebyggande mot barn och ungdomars ingång i gängkriminalitet. Tidigare forskning (OJJDP 2019; Socialstyrelsen 2020) har visat att föräldrars utsatta position utgör en riskfaktor för barn att ansluta sig till kriminella gäng. Genom socialarbetares arbete med att reducera riskfaktorer i barnens liv minskar risken för deras inblandning i gängkriminalitet. Dock visade resultatet att samarbetet med föräldrar inte var friktionsfritt i praktiken. Föräldrar med annan etnisk bakgrund visade i högre utsträckning motstånd till att få stöd av bland annat socialtjänsten. Anledningar till detta uppgavs dels vara okunskap om socialtjänstens arbete, dels den desinformationskampanj som sprids om att socialtjänsten tar muslimska barn. För att motverka denna negativa trend behöver det ske strukturella förändringar, med en förmedling av kunskap till etniska minoriteter som på grund av sin underordnade position i samhället saknar väsentlig kunskap.

En av de mest grundläggande delarna i det förebyggande arbetet mot gängkriminalitet visade sig vara skolan. Resultatet visade att det förebyggande arbetet till största del borde bedrivas i skolan som är den bredaste preventionsnivån som når ut till flest barn. Tidigare forskning (OJJDP 2009; Socialstyrelsen 2020) har visat att problem i skolan och låg utbildningsnivå är riskfaktorer för involvering i gängkriminalitet. Skolan ska vara en plats för alla ungdomar att finna gemenskap, utveckla trygga relationer till vuxna och jämnåriga, få sina identiteter verifierade samt utvecklas till självständiga medborgare. Om inte barnen finner ett sammanhang och trygghet i skolan är risken mycket högre att de söker bekräftelse någon annanstans och "säljs" till kriminella gäng. Genom att arbeta för att involvera barnen i skolan och få dem att känna tillhörighet i skolan kan det verka förebyggande mot ungdomars anslutning till gäng, vilket även bekräftas av tidigare forskning (Reynolds et al. 2017).

Resultatet visade dock inte enbart att utanförskap i skolan bidrar till att ungdomar söker sig till kriminella gäng, utan även ett gemensamt utanförskap i samhället som en bidragande faktor. Känslan av utanförskap kan förstärkas när barn och ungdomar finner gemenskap i sitt utanförskap. Således behöver skolan både arbeta för att elever ska känna sammanhang i skolan, men utöver det även mot det utanförskap som eleverna i särskilt utsatta områden upplever. En orsak till att barn och ungdomar lever i utanförskap i dessa områden är deras position i samhället, där etnicitet och klass var återkommande faktorer som förstärkte deras utsatta position. Tillgången på fritidssysselsättning visade sig exempelvis vara mindre förekommande för barn och ungdomar i särskilt utsatta områden, vilket tidigare forskning har belyst är av vikt för att förhindra utanförskap och vidare ingång i kriminella gäng (Forkby 2008; Higginson et al. 2015). Att skolan får erhålla resurser för att exempelvis hålla skolans lokaler öppna även efter skoltid gör att barnen i särskilt utsatta områden får behovet av fritidsaktiviteter tillgodosett genom skolan.

Utöver konkreta handlingar som skolan och andra instanser kan arbeta med i det förebyggande arbetet mot gängkriminalitet, framhövdes även förändring av strukturella faktorer. Studiens resultat visade att det är av vikt att politiker omformulerar sina uttalanden i den politiska debatten, då dessa uttalanden snarare bidrar till separatism mellan grupper som bor i särskilt utsatta områden och de som inte gör det. Politikens uttalanden bidrar dessutom till ytterligare utanförskap som rättfärdigar att resurser riktas mot brottsbekämpande insatser, snarare än det förebyggande arbetet. För att det förebyggande arbetet ska kunna utvecklas till det bättre är det av vikt att politiker lyssnar på yrkesprofessionella och civilsamhället. Det förebyggande arbetet är i behov av samverkan mellan politiker, yrkesprofessionella och medborgare som befinner sig på olika nivåer och som alla behöver vara inkluderade i utformningen av det förebyggande arbetet mot gängkriminalitet.

7.1 Vidare forskning

Denna studie har belyst socialarbetares syn och upplevelser av det förebyggande arbetet mot barn och ungdomars ingång i gängkriminalitet. Resultatet visade ett motstånd från föräldrar vad gäller kontakt och samarbete med socialtjänsten gällande deras barns anslutning till gängkriminalitet, vilket uppgavs försvåra det förebyggande arbetet. Vi efterlyser mot bakgrund av detta vidare forskning som belyser föräldrarnas syn på samarbetet med socialtjänsten. Vidare efterlyser vi forskning på hur föräldrar kan uppmuntras till att samarbeta med socialtjänst och andra myndigheter.

Referenslista

- Ahrne, G. (2016). Intersektionalitet. I Edling, C. & Liljeros, F. (red.) *Ett delat samhälle - makt, intersektionalitet och social skiktning*. 2. uppl., Stockholm: Liber AB, ss. 177-194.
- Akademikerförbundet SSR (2017). *Etik i socialt arbete - Etisk kod för socialarbetare*. Stockholm: Akademikerförbundet SSR.
https://akademssr.se/sites/default/files/files/etik_och_socialt_arbete_2017_w.pdf
- Akers, R.L., Sellers, C.S. & Jennings, W.G. (2009). *Criminological theories: Introduction, Evaluation & Application*. 7. Edit., New York: Oxford University Press.
- Ander, B. (2005). Grunder i förebyggande arbete. I Ander, B., Andersson, M., Jordevik, K. & Leisti, A. (red.) *Möten i mellanrummet: socialt förebyggande arbete med ungdomar*. Stockholm: Gothia, ss. 13-45.
- Andersson, M. (2005). Förebyggande arbete i praktiken. I Ander, B., Andersson, M., Jordevik, K. & Leisti, A. (red.) *Möten i mellanrummet: socialt förebyggande arbete med ungdomar*. Stockholm: Gothia, ss. 46-103.
- Askheim, O.P. (2007). Empowerment - olika infallsvinklar. I Askheim, O.P. & Starrin, B. (red.) *Empowerment i teori och praktik*. Malmö: Gleerups, ss. 18-32.
- Brottsförebyggande rådet (Brå) (2016). *Kriminella nätverk och grupperingar: Polisens bild av maktstrukturer och marknader* (Rapport 2016:12). Stockholm: Brottsförebyggande rådet.
https://bra.se/download/18.3c6dfe1e15691e1603e1b5ca/1471871016717/2016_12_Kriminella_natverk_och_grupperingar.pdf
- Brottsförebyggande rådet (Brå) (2020). *Samverkan i lokalt brottsförebyggande arbete*. Stockholm: Brå.
https://bra.se/download/18.7d27ebd916ea64de5306c174/1600934264560/2020_Samverkan_i_lokalt_brottsforebyggande_arbete.pdf
- Bryman, A. (2018). *Samhällsvetenskapliga metoder*. 3. uppl., Stockholm: Liber.
- Burke, P. & Stets, J. (2009). *Identity Theory*. New York: Oxford University Press.
<https://doi.org/10.1093/acprof:oso/9780195388275.001.0001>
- Edling, C. & Liljeros, F. (2016). Social skiktning. I Edling, C. & Liljeros, F. (red.) *Ett delat samhälle - makt, intersektionalitet och social skiktning*. 2. uppl., Stockholm: Liber AB, ss. 8-30.
- Ekberg Stigsdotter, M. (2010). *Dom kallar oss värstingar: Om ungas lärande i mötet med skola, socialtjänst och polis*. Diss. Växjö: Linnéuniversitet. <https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:353172/FULLTEXT01.pdf>
- Engdahl, O. & Lindgren, S.-Å. (2017). *Varför begår människor brott? Samhälls- och beteendevetenskapliga svar på kriminologins grundfråga*. Lund: Studentlitteratur.
- Ferrer-Wreder, L., Stattin, H., Lorente, C. C., Tubman, J. G., & Adamson, L. (2005). *Framgångsrika preventionsprogram för barn och unga: en forskningsöversikt*. Stockholm: Gothia.

- Forkby, T. (2008). *Gängrelaterat ungdomsarbete: Utvärdering av Ung och Trygg i Göteborg* (Rapport 1:2008). Göteborg: FoU i Väst/GR. <https://www.faltarbete.se/wp-content/uploads/2018/02/Forkby-Torbj%C3%B6rn-G%C3%A4ngrelaterat-ungdomsarbete-FoU-Rapport-2008.pdf>
- Forkby, T. & Liljeholm Hansson, S. (2011). *Kampen för att bli Någon: Bilder av förorten och riskfyllda utvecklingsvägar i Göteborg*. Göteborg: FoU i Väst/GR.
- Forkby, T. & Johansson, A. (2016). *Konsten att hänga i luften så länge som möjligt: Om social oro och mobiliserande trygghetsarbete i Angered* (Rapport 1:2016). Göteborg: FoU i Väst/GR. <https://goteborgsregionen.se/download/18.2c9665f617704cb69f3a0c0/1612363164922/Konsten%20att%20h%C3%A4nga%20i%20luften%20s%C3%A5%20l%C3%A4nge%20om%20m%C3%B6jligt.pdf>
- Fuentes, J. (2016). Etnicitet och funktionshinder. I Söder, M. & Hugemark, A. (red.) *Bara funktionshindrad? Funktionshinder och intersektionalitet*. 2 uppl., Malmö: Gleerups, ss. 103-129.
- Göteborgs Stad (u.å.). *Skola, socialtjänst, polis och fritid i samverkan*. <https://goteborg.se/wps/portal/start/social--och-familjefragor/missbruk-vald-och-brott/brottsforebyggande-arbete/skola--socialtjanst--polis-och-fritid-i-samverkan> [2022-28-11]
- Healy, K. (2014). *Social work theories in context: creating frameworks for practice*. 2nd ed., Basingstoke: Palgrave Macmillan.
- Higginson, A., Benier, K., Shenderovich, Y., Bedford, L., Mazerolle, L. & Murray, J. (2015). Preventive Interventions to Reduce Youth Involvement in Gangs and Gang Crime in Low- and Middle-Income Countries: A Systematic Review. *Campbell Systematic Reviews*, 11(1), ss. 1-176. <https://doi.org/10.4073/csr.2015.18>
- Hirschi, T. (2002). *Causes of delinquency*. New Brunswick: Transaction Publishers.
- Hwang, P. & Nilsson, B. (2019). *Utvecklingspsykologi*. 4. uppl., Stockholm: Natur & Kultur.
- Jacobsen, D. (2012). *Förståelse, beskrivning och förklaring. Introduktion till samhällsvetenskaplig metod för hälsovård och socialt arbete*. 2. uppl., Lund: Studentlitteratur.
- Johansson, K. (2014). Crime prevention cooperation in Sweden: a regional case study. *Journal of Scandinavian Studies in Criminology and Crime Prevention*, 15(2), ss.143-158. <https://doi.org/10.1080/14043858.2014.954830>
- Jordevik, K. & Hällgren, C. (2005). Samverkan för ungdomars skull – bra, men inte helt enkelt!. I Ander, B., Andersson, M., Jordevik, K. & Leisti, A. (red.) *Möten i mellanrummet: socialt förebyggande arbete med ungdomar*. Stockholm: Gothia, ss. 165-209.
- Kalman, H. & Johansson, S. (2019). Skydd av försökspersoners respektive informanternas anonymitet. I Kalman, H. & Lövgren, V. (red.) *Etiska dilemman: forskningsdeltagande, samtycke och utsatthet*. 2. uppl., Malmö: Gleerups Utbildning AB, ss. 41-55.

Kalman, H. & Lövgren, V. (2019). Etik i forskning och etiska dilemman: En introduktion. I Kalman, H. & Lövgren, V. (red.) *Etiska dilemman: forskningsdeltagande, samtycke och utsatthet*. 2. uppl., Malmö: Gleerups Utbildning AB, ss.9-22.

Kvale, S. & Brinkmann (2014). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. 3. uppl., Lund: Studentlitteratur.

Lindström, J. (2019). *Segregation*. Stockholm: Liber.

Martinez, J., Tost, J., Wilfred, S. & Hilgert, L. (2014). Gang Risk Factors and Academic Readiness in a Southern Middle School. *Georgia Educational Researcher*, 11(2), ss. 1-45. <https://doi.org/10.20429/ger.2014.110201>

Mattsson, T. (2021). *Intersektionalitet i socialt arbete. Teori, reflektion och praxis*. 3. uppl., Malmö: Gleerups Utbildning.

Moderaterna (2022). *Förslag: Snabbtest för ADHD i utsatta områden*. <https://moderaterna.se/stockholm/nyhet/forslag-snabbtest-for-adhd-i-utsatta-omraden/> [2022-10-04]

Moderaterna (u.å.). *Krafttag mot gängkriminaliteten*. <https://moderaterna.se/var-politik/gangkriminalitet/> [2022-11-28]

Molin, P. (2005). Perspektiv på förebyggande arbete. I Ander, B., Andersson, M., Jordevik, K. & Leisti, A. (red.) *Möten i mellanrummet: socialt förebyggande arbete med ungdomar*. Stockholm: Gothia, ss. 104-151.

Nationalencyklopedin (u.å.). gängbrottslighet. <https://www-ne-se.ezproxy.ub.gu.se/uppslagsverk/encyklopedi/lång/g%C3%A5ng/g%C3%A4ngbrottslighet> Tillgänglig: Nationalencyklopedin. [2022-11-27].

Nationalencyklopedin (u.å.). socialarbetare. <http://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/lång/socialarbetare> Tillgänglig: Nationalencyklopedin. [2022-11-01]

Nygren, L. (2019). Risken finns, finns nyttan?: Etikprövningen och den kvalitativa forskningen. I Kalman, H. & Lövgren, V. (red.) *Etiska dilemman: forskningsdeltagande, samtycke och utsatthet*. 2. uppl. Malmö: Gleerups Utbildning AB, ss.25-39.

Office of Juvenile Justice and Delinquency Prevention (OJJDP) (2009). *OJJDP Comprehensive Gang Model: A Guide to Assessing Your Community's Youth Gang Problem*. Washington, D.C.: OJJDP. <https://nationalgangcenter.ojp.gov/sites/g/files/xyckuh331/files/media/document/assessment-guide.pdf>

Omni (2022). *Lista: Det vill partierna göra åt gängkriminaliteten*. <https://omni.se/lista-det-vill-partierna-gora-at-gangkriminaliteten/a/34LQpA> [2022-10-04]

Payne, M. (2015). *Modern teoribildning i socialt arbete*. 3. uppl., Stockholm: Natur & Kultur.

Polismyndigheten (u.å.). *Utsatta områden - polisens arbete*. <https://polisen.se/om-polisen/polisens-arbete/utsatta-omraden/> [2022-10-04]

Rennstam, J. & Wästerfors, D. (2015). *Från stoff till studie: om analysarbete i kvalitativ forskning*. Lund: Studentlitteratur.

- Reynolds, K.J., Lee, E., Turner, I., Bromhead, D. & Subasic, E. (2017). How does school climate impact academic achievement? An examination of social identity processes. *School Psychology International*, 38(1), ss. 78-97.
<https://doi.org/10.1177/0143034316682295>
- Schjødt, B. & Egeland, T.A. (1994). *Från systemteori till familjeterapi*. Lund: Studentlitteratur.
- Shepherdson, P., Clancey, G., Lee, M. & Crofts T. (2014). Community Safety and Crime Prevention Partnerships: Challenges and Opportunities. *International Journal for Crime, Justice and Social Democracy*, 3(1), ss. 107-120. <https://doi.org/10.5204/ijcjsd.v3i1.135>
- Socialstyrelsen (2020). *Bedöma risk och behov för barn och unga som begår brott eller har annat normbrytande beteende: Kunskapsstöd för socialtjänsten*. Stockholm: Socialstyrelsen. <https://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepoint-dokument/artikelkatalog/kunskapsstod/2020-2-6597.pdf>
- Socialstyrelsen (2021a). *Brottsförebyggande arbete med barn och unga*. <https://kunskapsguiden.se/omraden-och-teman/barn-och-unga/barn-och-unga-som-begar-brott/brottsforebyggande-arbete-med-barn-och-unga/> [2022-11-27]
- Socialstyrelsen (2021b). *Risk- och skyddsfaktorer för normbrytande beteende*. <https://kunskapsguiden.se/omraden-och-teman/barn-och-unga/barn-och-unga-som-begar-brott/risk--och-skyddsfaktorer-for-normbrytande-beteende/> [2022-11-27]
- Socialstyrelsen (2022a). *Redovisning av 2021 års uppdrag om sociala insatser i utsatta områden (A2020/02651, A2021/01981)*. Stockholm: Socialstyrelsen. <https://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepoint-dokument/artikelkatalog/ovrigt/2022-4-7876.pdf>
- Socialstyrelsen (2022b). *Socialt fältarbete med barn och unga: Kartläggning av uppsökande och förebyggande socialt fältarbete i kommunal regi*. Stockholm: Socialstyrelsen. <https://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepoint-dokument/artikelkatalog/ovrigt/2022-1-7731.pdf>
- Statistiska centralbyrån (SCB) (2021). *Viktiga valfrågor 2022*. <https://www.scb.se/val/valrelaterad-statistik/> [2022-10-04]
- Sveriges Television (SVT) (2022). *Så tycker partierna om lag och ordning*. <https://www.svt.se/special/sa-tycker-partierna-om-lag-och-ordning/> [2022-11-28]
- Thornberg, R. (2020). *Det sociala livet i skolan. Socialpsykologiska perspektiv*. 3. uppl., Stockholm: Liber.
- Utredningen mot kriminella grupperingar (2010). *Kriminella grupperingar - motverka rekrytering och underlätta avhopp (SOU 2010:15)*. Stockholm: Justitiedepartementet.
- Vetenskapsrådet (2002). *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. Stockholm: Vetenskapsrådet. https://www.vr.se/download/18.68c009f71769c7698a41df/1610103120390/Forskningsetiska_principer_VR_2002.pdf
- Wikström, H. (2009). *Etnicitet*. Stockholm: Liber.

Öquist, O. (2018). *Systemteori i praktiken: konsten att lösa problem och nå resultat*. Stockholm: Gothia Fortbildning.

INSTITUTIONEN FÖR SOCIALT ARBETE

Informationsbrev

Till yrkesutövande inom socialt arbete som arbetar med barn och ungdomar.

Hej,

Vi är två studenter vid namn Dilara och Roken som för närvarande skriver vårt examensarbete på sjätte terminen på Socionomprogrammet vid Göteborgs Universitet. Syftet med vår studie är att undersöka hur olika yrkesprofessioner inom det sociala arbetet anser att det förebyggande arbetet för att förhindra att barn och ungdomar hamnar i kriminalitet kan bedrivas. Frågorna kommer bland annat att handla om dina tankar och erfarenheter kring det förebyggande arbetet och hur du anser att ert arbete kan eller bör bedrivas för att förhindra ungdomars ingång till kriminalitet.

Vi kommer att genomföra enskilda intervjuer där intervjuerna beräknas ta ca 45-60 minuter. Du bestämmer hur (fysiskt eller via Zoom/Teams) och var du vill att intervjun ska äga rum. Vi kommer gärna till din arbetsplats! Vi ämnar genomföra intervjuerna från mitten av vecka 42 och ca tio dagar framåt, men är flexibla beroende på vad som passar dig.

Intervjun kommer att ljudinspelat och transkriberas. Materialet som samlas in kommer endast användas i vårt examensarbete och inte i något annat syfte. Efter godkänd examination kommer allt inspelat material att raderas.

Avidentifiering:

All information som inkommer och spelas in kommer att behandlas konfidentiellt så att ingen utomstående får ta del av materialet. Om vi möter hinder och behöver hjälp i analysarbetet kommer vi vända oss till vår handledare som kommer hjälpa oss under uppsatsens gång. Vi som tar del av materialet har tystnadsplikt enligt 7 § Offentlighets- och sekretessförordningen 2009:641. Vid redovisning av resultatet kommer samtliga namn och platser att avidentifieras eller bytas ut. Resultatet kommer att presenteras på seminarier till andra studerande och i vårt examensarbete.

Med detta informationsbrev medföljer en samtyckesblankett där du skriver dina uppgifter tillsammans med underskrift om du samtycker till att delta i studien. Ditt deltagande är helt frivilligt och du kan när du vill dra tillbaka ditt samtycke och avbryta ditt deltagande i studien utan att behöva förklara ditt beslut. Du väljer även själv vilka frågor du vill besvara. När examensarbetet är bedömd och godkänt kommer du få en kopia av arbetet.

Om du vill delta i studien eller har några frågor är det bara att höra av dig till någon av oss via mejl eller telefon.

Hoppas att vi ses!

Kontaktuppgifter

Dilara Aslaner, Student
Institutionen för socialt arbete
Göteborgs universitet
405 30 Göteborg

E-post: gusasldi@student.gu.se
Telefon: 0704-xx xx xx

Roken Meyro, Student
Institutionen för socialt arbete
Göteborgs universitet
405 30 Göteborg

E-post: gusmeyrro@student.gu.se
Telefon: 0700-xx xx xx

Huvudansvarig och handledare

Daniel Gustafsson, Doktorand
Institutionen för socialt arbete
Göteborgs universitet
405 30 Göteborg

E-post: daniel.gustafsson.2@gu.se
Telefon: 031-xxx xx xx

INSTITUTIONEN FÖR SOCIALT ARBETE

Samtyckesblankett

Jag samtycker till att delta i examensarbete i socialt arbete vid Göteborgs universitet. Jag är medveten och är införstådd i studiens syfte. Jag är informerad om att mitt medverkande i studien är frivilligt och att jag när som helst kan dra tillbaka mitt samtycke.

Namn

Ort och datum

Underskrift

Intervjuguide

Inledning:

- Presentation av studien
- Gå igenom samtyckesblanketten
- Be om tillåtelse för ljudinspelning
- Som inledning tänkte vi att du kan få berätta lite om vad du arbetar med.
 - Vad ser du för för- och nackdelar med ditt jobb?

Utsatt område:

- Hur skulle du beskriva ett utsatt område?
- Du arbetar i något som definieras som ett ”särskilt utsatt område”, hur tycker du själv att detta märks av i ditt jobb och miljön du arbetar i?

Förebyggande arbetet:

I många utsatta områden beskrivs just gängkriminalitet som ett tilltagande problem bland unga som växer upp i dessa stadsdelar, så nu tänkte vi fråga lite kring det förebyggande arbete som du som **yrkesprofession** gör för att unga inte ska hamna i kriminalitet.

- Vad är förebyggande arbete för dig?
- Hur arbetar ni förebyggande i praktiken för att unga inte ska dras in i gängkriminalitet?
- Hur upplever du att ni inom er verksamhet är rustade för att arbeta förebyggande mot kriminalitet?
- Vilka förebyggande metoder använder du dig själv av i ditt jobb?
- Räcker det med att endast arbeta förebyggande mot kriminalitet eller finns det andra metoder du också hade velat se mer av? Hur går dina tankar kring det?
- Ser du några nackdelar med punktmarkerade insatser i utsatta områden som just har som syfte att verka förebyggande mot att unga dras in i kriminalitet? I så fall, på vilket sätt?
- Hur skulle du beskriva andra professioners ansvar i det förebyggande arbetet?
- Hur skulle du beskriva samverkan med andra instanser i det förebyggande arbetet? Hur går det till?
- Hur ser delaktigheten ut i samverkansarbetet?
- Hur kan samarbetet förbättras, enligt dig?

Ungdomar:

- Varför tror du att ungdomar väljer att ingå i kriminella gäng?
- Vilka tankar har du kring att ge socialtjänsten större befogenheter att omhänderta barn som riskerar att hamna i kriminalitet med hjälp av LVU?
- Hur arbetar du för att identifiera eller stötta ungdomar som befinner sig i riskzonen att dras in i gängkriminalitet?

- Vilka riskfaktorer och skyddsfaktorer har du i åtanke i det förebyggande arbetet?
 - Varför?

Politik:

- Vilka är dina tankar kring den politiska debatten rörande kriminalitet och förebyggande arbete?
- Hur tror du att politikernas offentliga uttalanden om utsatta områden kan påverka synen på dessa områden och människor som är bosatta där?
- Hur uppfattar du att politikerna i din kommun anser att socialarbetare bör arbeta för att förhindra ingång i kriminalitet?
- Hur ser du på likheter och skillnader när det kommer till hur politiker talar om det förebyggande arbetet och hur det faktiskt går till i praktiken?
- Vad tycker du att politikerna missar som du som arbetar i nära kontakt med ungdomarna ser och vill lyfta upp?
- Anser du att du har en möjlighet att vara delaktig i utformandet av det förebyggande arbetet?
- Hur ser samverkan ut på olika nivåer, exempelvis inom kommunen, på regional nivå och statlig nivå?

Slutet:

- Vad skulle du beskriva är det svåraste när det kommer till det förebyggande arbetet för att förhindra ingång till kriminalitet?
- Är det något övrigt som du tycker att vi har missat som du skulle vilja ta upp?